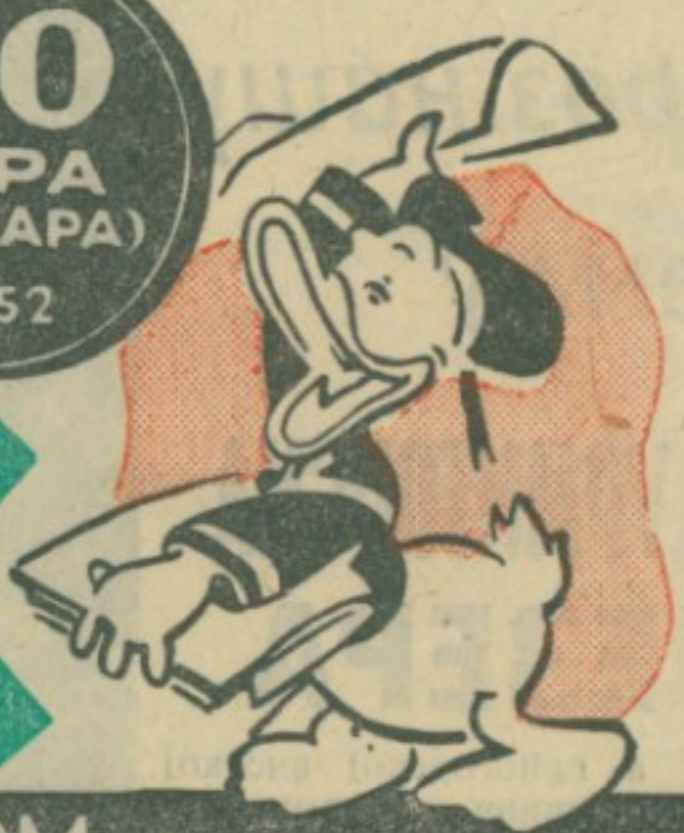


ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК

50
ПАРА
(ДИНАРА)
1952



ИЗЛАЗИ СУБОТОМ

Година XXVII
Број 747
23. април 1966.

Дан
BARRY

ФЛАШ ГОРДОН

ЕКСПЛОЗИЈА! НИСАМ СМЕЛА ДА ПУШИМ ОВДЕ!

ПУКОТИНА! ГУБИМО ВАЗДУХ! НАВЛАЧИТЕ КОСМИЧКУ ОДЕКУ!

ЗАБОРАВИО САМ... КАКО!

БРЗО! ВАЗДУХ ИСТИЧЕ! ПОЖУРИТЕ, ДЕВОЈКО... НЕ СТОЈТЕ ТАКО!

МАМА... ТАТА...

ОБЛАЧИТЕ КОСМИЧКУ ОДЕЛУ! ВАЗДУХА ГОТОВО НЕМА.

МАМА... ТАТА...

ВРАТА СУ СЕ ЗАГЛАВИЛА!

ОДМАКНИ СЕ!

ТО ЈЕ СПАРК! ПОСЛАО ЈЕ СОО... НИЗЕ ИМАО ВРЕМЕНА ДА ОБУЧЕ ЗАШТИТНО ОДЕЛО!

ПОШАЈИ ПОНОВО ПОЗИВ ЗА ПОМОК!

ХИТНА ПОРУКА ЗА ШЕФА!

СОО СА ПУТНИЧКОГ БРОДА ТИТАНИК II ЕКСПЛОДИРАЛО ИМ ЈЕ ГОРИВО!

НАЈХИТНИЈА ПОРУКА ЦЕНТРУ ЗА СПАСАВАЊЕ!

А ТО СМО МИ, ФЛАШЕ!

АЛАРМ ЗА СВЕ ПИЛОТЕ!

ДЕСЕТ СЕКУНДИ! ДЕСЕТ СЕКУНДИ ДО УЗЛЕТАЊА! СВИ ПИЛОТИ НА СВОЈА МЕСТА!

ОООХ! ПРИТИСАК ЈЕ УЖАСАН.

ЛЕТИМО ПРЕМА РАДИО-ЗРАКУ СА НАСТРАДАЛОГ БРОДА! ПРИПРЕМИТЕ СЕ ЗА ОПЕРАЦИЈУ СПАСАВАЊА!

747

Дан
BARRY

КРОЗ ВЕКОБЕ

ПРВА ВАЗДУШНА БИТКА

Године 1808. два темпераментна Француза одлучила су да се боре у двобоју, али да тај двобој не буде обичан, већ да се одржи у ваздуху. Ваздушним балонима испели су се на знатну висину и ту су почели да пуцају из мушкета један на дру-



гог. Огорчена пушњава завршила се тиме што је један балон био пробушен па се срушио на земљу. Дуелант који је био у њему погинуо је. Други балон срећно се спустио на земљу и из његове корпе, с победоносним осмехом на лицу, изишао је први ваздушни ас у историји.

ПОСМРТНО КРУНИСАЊЕ

Као некад Петрарка, тако је и италијански песник Торквато Тасо, творац познатог епског свеа „Ослобођени Јерусалим“ требало да на Капитолу, за своје песничке заслуге, буде овенчан лаворовом круном. Али, Тасо је умро уочи самог свог крунисања. Оно је ипак било одржано: лаворова круна положена је на његов ковчег пред саму сахрану.

„ПЛАКЕНА“ БИТКА

Двадесет трећег децембра 1757. енглески гусарски брод „Страшни“ упустио се у борбу с два велика француска ратна једрењака и борио се с њима све док свих 26 његових топова није било уништено. Од две стотине чланова посаде гусарског брода на крају битке их је остало још свега 26, али су сви били тешко



рањени. Заповедник гусарског брода имао је надимак „Капетан Смрт“, други официр надимак „Сатана“, а бродски лекар „Утвара“.

У ОВОМ БРОЈУ:

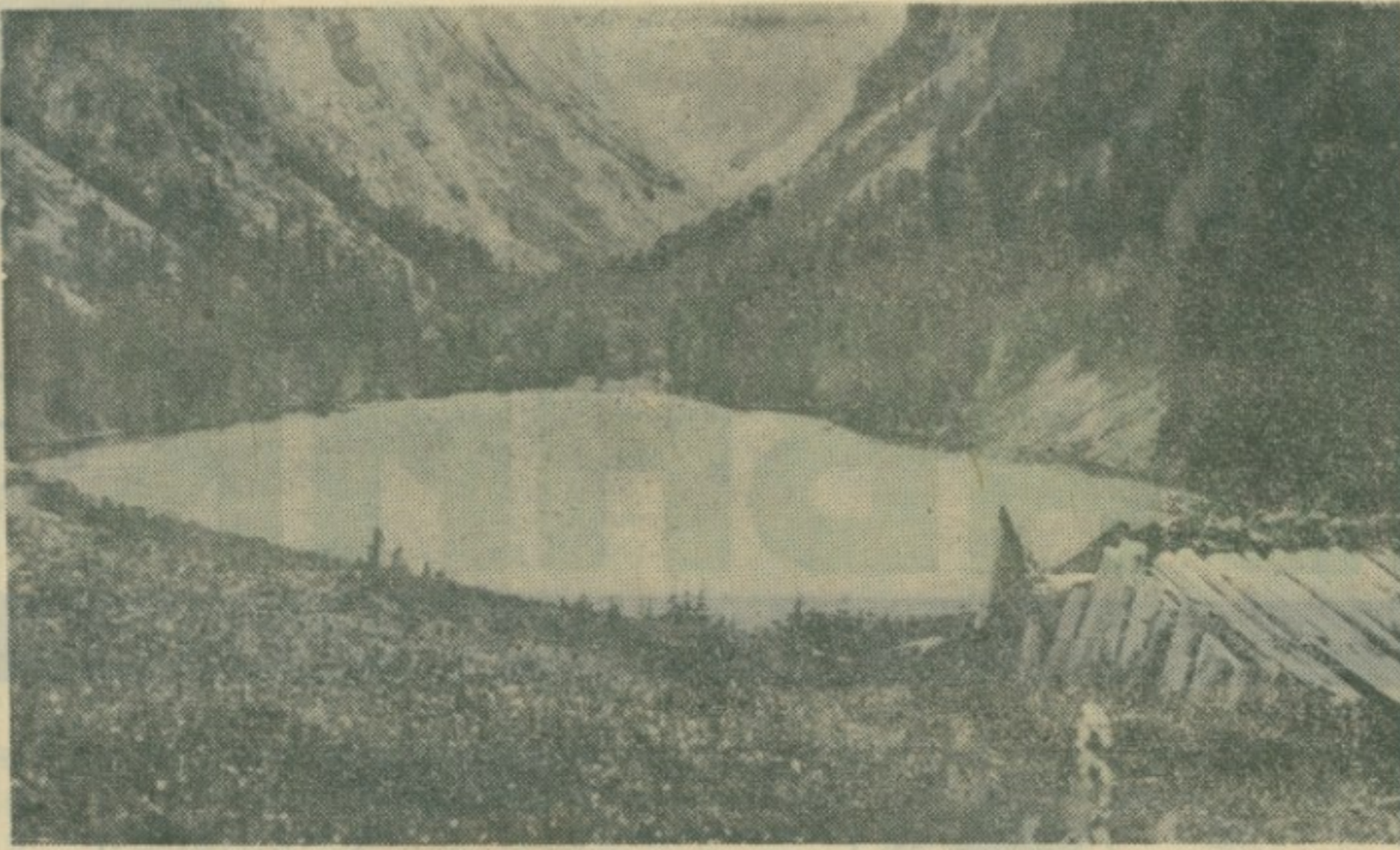
- ПАРАЦЕЛЗУС У ХРВАТскоЈ
- АНЕГДОТЕ
- ШАХ
- СПОРТ
- ЛАКУ НОВ, МОЈ КАПЕТАНЕ!
- ПРИРОДА ВЕЛИКА НЕПОЗНАНИЦА
- ХАРВЕЈ — СОКОЛОВО ОКО
- ЧУДА ПЛАСТИЧНЕ ХИРУРГИЈЕ
- ВЕЛИКЕ ИНДИЈАНСКЕ ПОГЛАВИЦЕ
- КАД БАДЕМ ЦВЕТА
- КОЛУМБО НИЈЕ ПРВИ
- О ЈЕДНОЈ ПЕВИНИ, ШЕРИФУ И
- ЧЕТИРИ РАЗВОЈНИКА

Кроз нашу земљу

ДУРМИТОРСКА ЈЕЗЕРА

На црногорској високој планини Дурмитору (2.522 м) налази се укупно 17 малих језера. Она леже између 1.410 и 2.016 метара надморске висине. Виша је зера су у удубљењима из којих су полазили некадашњи дурмиторски ледници (у цирковима), а нижа у коритима ледника (у тзв. валовима) и удубљењима у којима су се они завршавали (у тзв. терминалним басенима). Највише језера је на источној страни Дурмитора, где се један крај назива Језера којих је некада било много више. Укупна површина свих дурмиторских језера износи само 125 хектара.

Највеће дурмиторско језеро је Црно. Оно лежи на 1.413 метара надморске висине; највећа му је дужина 1.300 м, највећа ширина 820 м, а дубина 48 м (оно је и најдубље), док му је површина 67 хектара. Састоји се из плет северног басена који се зове Велико Црно језеро и мањег али и дубљег Малог Црног језера, спојених кратком језероузином. Друго по величини је Велико Шкрчко језеро; највећа му је дужина 850 м, а ширина 150 м. Дубоко је само 3 м. Оно лежи на 1.790 м надморске висине. Мало Шкрчко језеро је 7 пута мање. Остала језера су: Вало вито, Срабље, Пошћенско, Вражје, Рибље, Говеће, Зминичко, Змијање и др. Сва имају тамнозеленкасту боју воде.



СУШИЧКО ЈЕЗЕРО НА ДУРМИТОРУ, КОЈЕ ПОЈЕДИНИХ ГОДИНА ПРЕСУШУЈЕ, ЛЕЖИ У ВАЛОВУ НЕКАДАШЊЕГ ШКРЧКОГ ЛЕДНИКА НА МЕСТУ ГДЕ ЈЕ ОН ПРЕГРАЂЕН МОРЕНАМА (ЛЕДНИЧКИМ НАНОСИМА)

КАД СЕ МАЈКА СМЕЈЕ

„Родно сам се од сме-ха“ — моћи ће да каже за себе само један човек на свету. А то је Хари Кенеди из енглеског града Бристола. И биће потпуно у праву.

Ево како се то догодило. Нека Елена Кенеди, која је очекивала приноу, отишла је на представу познатог комичара Хари

беба угледала свет у позоришној сали.



књижевница с успехом гаји на Арктику цвеће и поврће.

РЕКОРД, ХИПНОЗА И АЈКУЛЕ

Свакоме од нас учинило би се у први мах да између речи рекорд, хипноза и ајкуле не може постојати баш никаква веза. Међутим, једној девојци је успело да те три речи повеже.

Позната аустралијска рекордерка у пливању Дороти Радоуи одлучила је да побољша своје резултате, и то на начин досад необичајен у спорту. Пливачицу подвргавају хипнози и сугеришу јој да јој за петаму пливају изгладнеле ајкуле. Кажу да метод помаже...

РУЖЕ НА АРКТИКУ

Алма Хустон позната је у Америци по својим причама и књигама о Северу. Она већ десет година живи с мужем и двоје деце у насељу Кејп-Дорсет, на обали Хадсоновог пролаза у Канади. Недавно Алма је одлучила да изгради стаклене баште. И сада ова



Ворта чијим се тачкама толико смејала да је њена



АНЕГДОТЕ



ДОБРО УЛОЖЕН НОВАЦ

Амерички књижевник — хумориста Оливер Херфорд држао је медведа у једном њујоршком хотелу у коме је становао. Његов љубимац задавао му је страховито много брига јер је стално правно штету, тако да је најзад морао да га поклони зоолошком врту. Један пријатељ запито га је тада:

— Кажи ми, молим те, зашто си уопште набавио тог медведа?

— Ево како је било — одговорио му је Херфорд. — Примио сам једном сасвим неочекивано некакав новац, и то позамашну своту, и толико сам се бојао да њу га потрошити на какву глупост да сам — купио медведа.



УМЕСНО ПИТАЊЕ

Једном је у разговору глумица Биетрис Лили казала чуденом комичару Бобу Хоупу:

— Како време лети. Не могу просто да замислим да сам близу тридесете године!

Боб Хоуп је погледа обешечаки и запита:

— Кажи ми, Би, а с које стране?

ЗАМАЛО

Чувени амерички писац Вилијам Фокнер волео је да прича како је за једну своју књигу добио веома ласкаву похвалу од неког Шкотланђанина:

— Ваша последња књига — рекао је овај — допала ми се толико да је замало нисам купио.

ТАЧНА ДИЈАГНОЗА

Познати амерички сликар Семјуел Морзе, онај исти који је изумео Морзеву телеграфску азбуку, показао је једном свом пријатељу, лекару по занимању, своју тек завршену слику „Човек у предсмиртној агонији“.



— Шта мислиш? — запито је Морзе.

— По мом мишљењу то је маларија — одговорио му је лекар.

Веровали или не! Ripley's



РАФУР АЛАМ

(1585 - 1705)
БИО ЈЕ
ВРХОВНИ МУФТИЈА,
ИНДИЈЕ 100
ГОДИНА.



ЈЕДНО ДРВО

НА ИМАЊУ
ЏОНИЈА ЕЛ-
ДЕРА ИЗ
КЛЕјТОНА
(САД) ИЗ-
РАСЛО ЈЕ
ОКО ДРШКЕ
ЛИМЕНОГ
ВЕДРА



НАЈСТАРИЈА ШТАМПАНА КЊИГА

ЈЕДАН СТАРИ КИНЕСКИ
СВИТАК О РЕЛИГИОЗНИМ ТЕ-
КСТУ БИО ЈЕ ШТАМПАН
ПОКРЕТНИМ ДРВЕНИМ СЛОВИ-
МА ПРЕ 1559 ГОДИНА

ОПТИЧКА ВАРКА

БУРЕ
НАЦР-
ТАНО
У ЈЕД-
НОМ
ПОТЕ-
ЗУ



БРОД - ОСТРВО

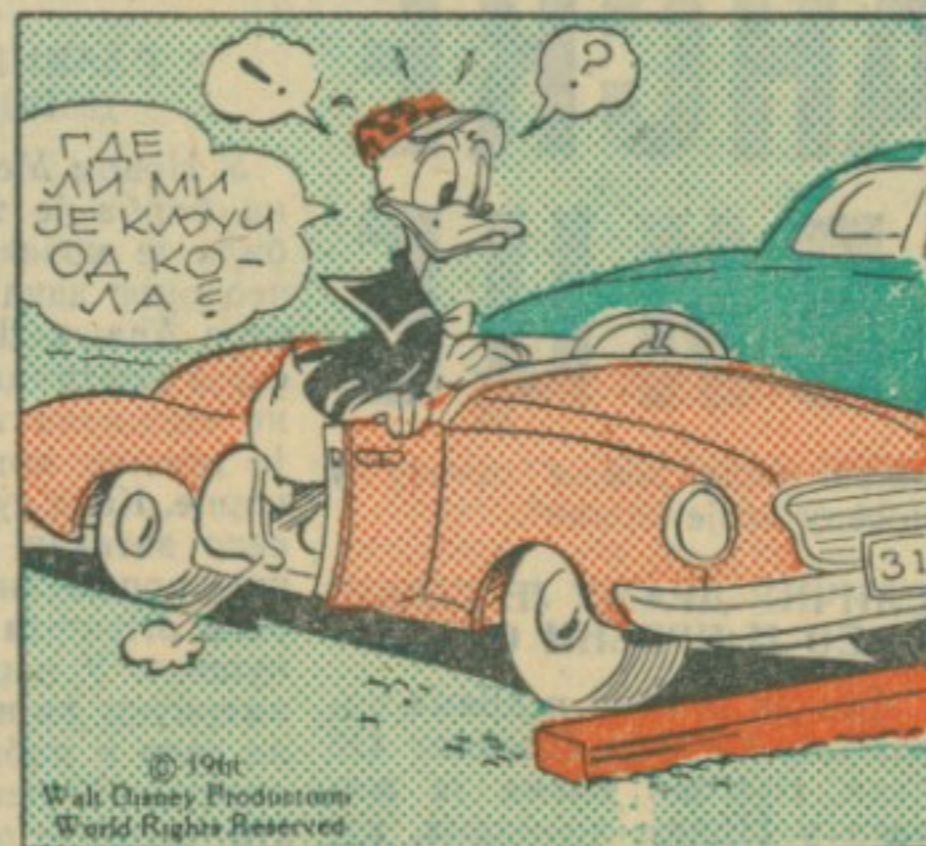
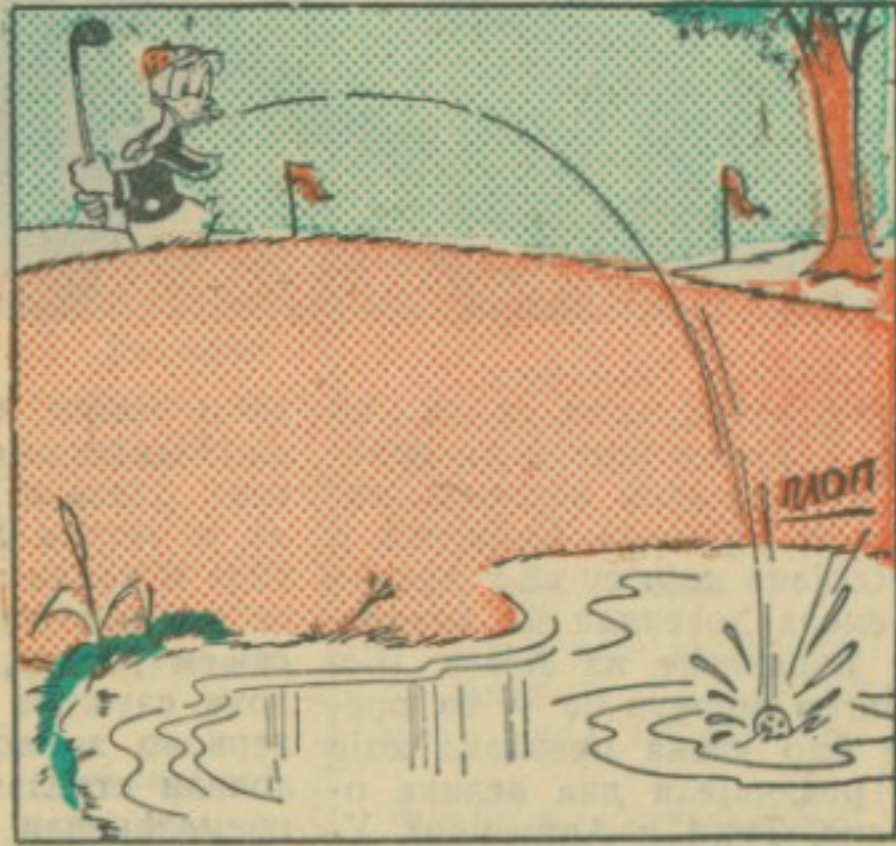
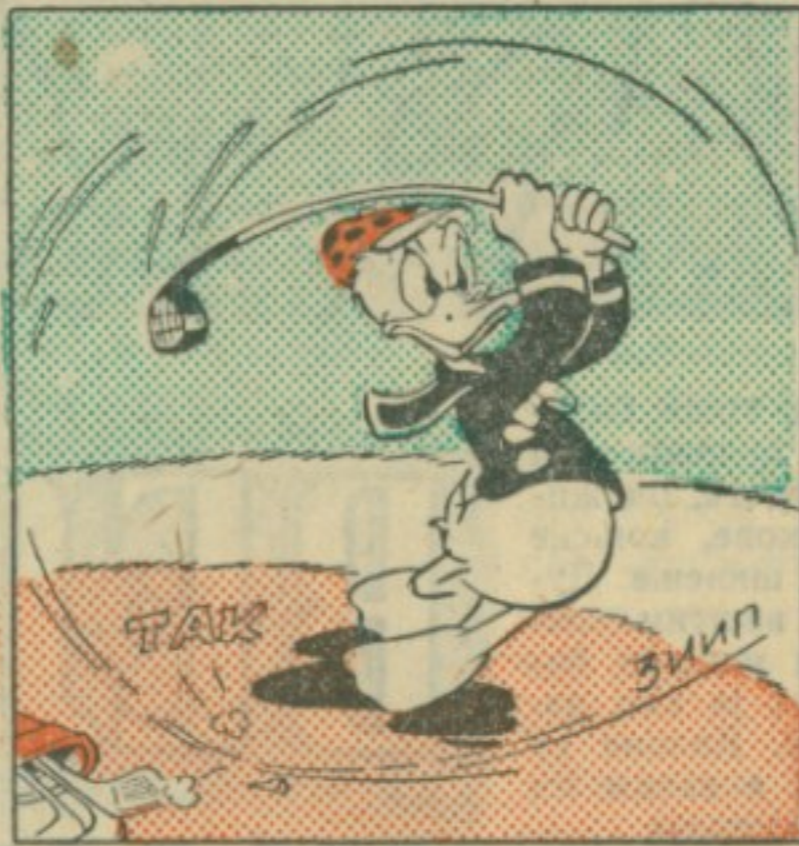
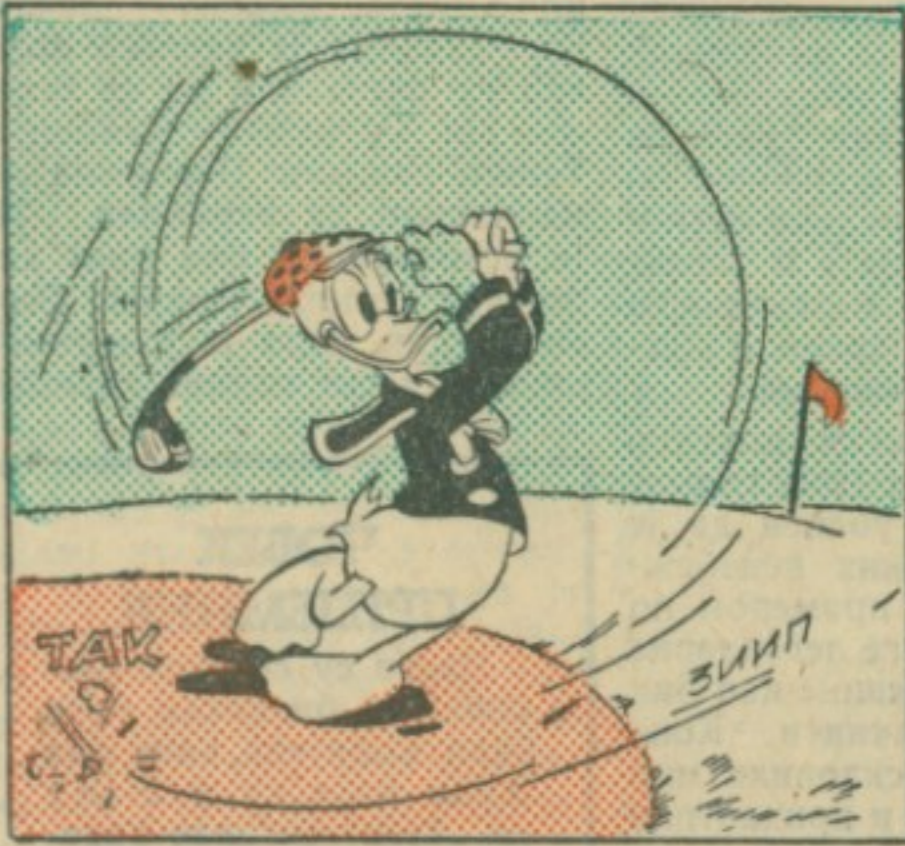
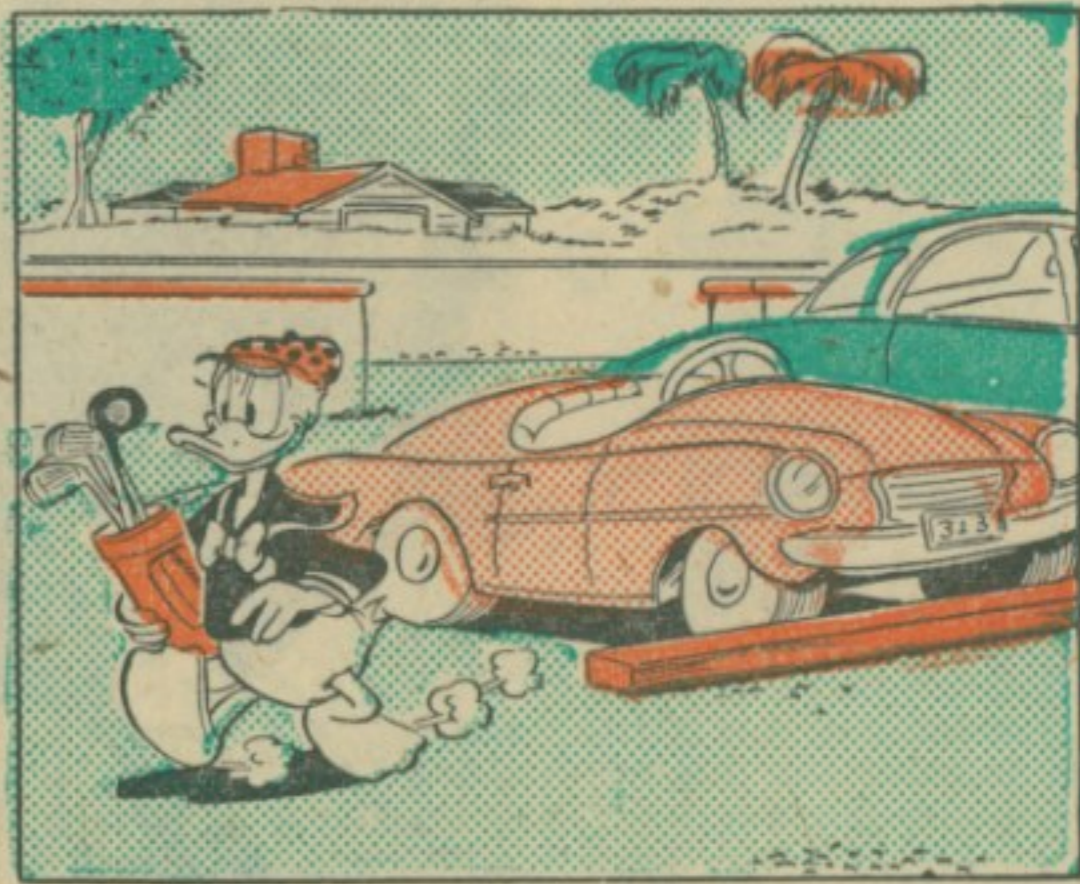
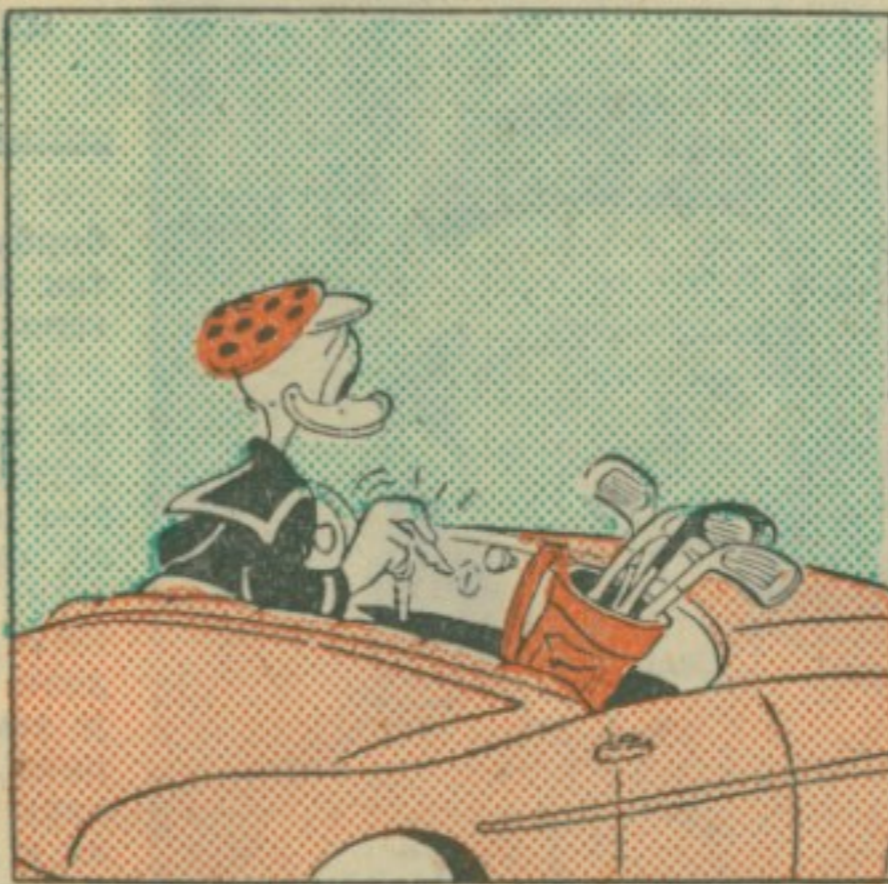
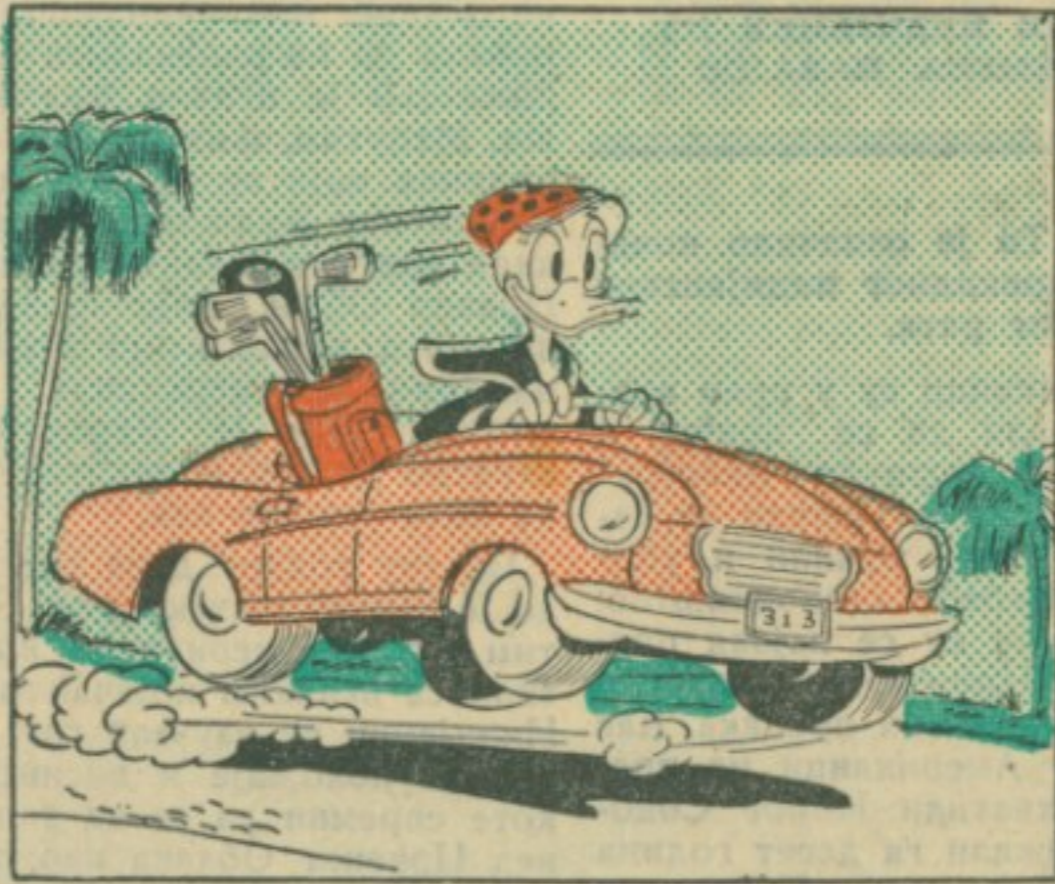
ЈЕДАН ЈЕДРЕЊАК НАПУШТЕН НА РЕЦИ МАРОНИ,
ИЗМЕЂУ ФРАНЦУСКЕ И ХОЛАНДСКЕ ГИДАНЕ, ВЕТРОВИ СУ
ЗАСУЛИ ЗЕМЉОМ И НАНЕЛИ СЕМЕЊЕ ИЗ КОЈЕГ
ЈЕ ИЗНИКЛО ДРВЕЊЕ И ГРМЉЕ - СВЕ СЕ ТО
ОДИГРАЛО ЗА 36 ГОДИНА

ТВРЂАВА КОЈУ ЈЕ ШЕВО- ЛНО ЗМАЈ ОД ПАПИРА

ТВРЂАВУ НАКАН (ИНДИЈА)
НА ВРХУ ЈЕДНЕ ПЛАНИНЕ КОЈУ
СУ СМАТРАЛИ НЕОСВОЈИВОМ,
ЗАУЗЕО ЈЕ МОГУЛСКИ ГЕНЕРАЛ
ШАНСТЕКАН ПОШТО ЈЕ
ПРЕТХОДНО ДИГАО
У ВАЗДУХ ТВРЂАВСКУ БАРУТАЊУ
ПОМОКУ БУКТИЊЕ ПРИЧВР-
ШКЕНЕ ЗА РЕП ЈЕД-
НОГ ПАПИРНОГ
ЗМАЈА.

WALT DISNEY

ПАЈА ПАТАК



СПОРТСКИ КАЛЕИДОСКОП

ТРКА ЗА АНТИЛОПОМ

Осам ноћи у априлу и осам ноћи у мају, у резервату Напал парк Борд, који заузима 62.000 јутара, између планина Лебомбо и брежуљака Зулуленда, одвија се занимљив лов. Каравани камиона и возила која могу да се крећу по сваком терену, полазе у необичну експедицију. Фарови извлаче из таме обриси жбунова и осветљавају беличасту траву. Возила се крећу лагано и опрезно. — „Лево!“ — виче најзад неко из првих кола. Возила се разилазе и у светлости фарова види се стадо импала-антилопа.

Антилопе се не боје брујања мотора. Навикле су на туристе и због тога не беже већ само подигнутих глава прате кретање ноћних гостију. И тек када из аутомобила поскочу људи, оне се даду у бекство. Брзина је оружје импала-антилопа: 65 километара на час!

Тада почиње најзанимљивији део лова. Мада може да изгледа невероватно, екипа ловца побеђује хитроноге антилопе њиховим сопственим оружјем: брзином. Разуме се да у дугој потери кроз ноћ људи не би имали много изгледа на победу, али зато у „спринту“, у првом муњевитом скоку, они стижу преимућство. Изабравши своју жртву, ловац појури као стрела. Прагматични тркач, возила их стално држе у светлости својих фарова. Да би се ловци што боље видели, на леђима њихових мрких одела налази се широка бела пруга.

Стигавши антилопу, тркач је хвата за задње ноге. У међувремену пристижу и пратиоци и помажу му да је свеже. Све се то догађа тако брзо

да животиња не стигне чак ни да се уплаши. Неповређене уловљене антилопе пребацују се тада на специјалне фарме.

Како је победио Шерил
Историја спорта пуна је занимљивих згода. Ево једне од њих.



У пролеће 1887. године пет спринтера изишло је на старт од сто јарди на стадиону у Њу Хеверу, у америчкој савезној држави Конектикату. Четворица од њих стали су на линију усправна и напрегнута тела, стиснутих песница, повијених руку као боксери на рингу. Пети, Чарлс Шерил, скупио се, додирујући једним коленом земљу. Гледаоци су почели да се смеју, а неко је већ почео да довикује Шерилу да престане да изиграва будалу. Starter га је неко време гледао а затим му је, не издржавши, пришао и скоро

викнуо: „Чуј, Шерил, зар не видиш да су већ сви спремни? Сад ћу дати знак за старт! Хајде, устај!“

Шерил се подигао и уљудно одговорио да он намерава да стартује баш тако, из сагнутог положаја. Пошто није било прописа који забрањује та-



ПЕШЧАНЕ ВЕСПУТНЕ ПУСТИЊЕ ВЕОМА СУ ПОГОДАН ТЕРЕН ЗА НОВУ ВРСТУ СПОРТА

ОБАСЈАНЕ СВЕТЛОШЋУ РЕФЛЕКТОРА АНТИЛОПЕ УЗАЛУД ПОКУШАВАЈУ ДА УМАКНУ ХИТРОНОМ ЛОВЦУ

кав став, starterу је остало само да слегне раменима и да, док се читав стадион смејао, да знак за почетак трке. Шерил је полетео са старта као муња и одмах се за читав јард „одлепио“ од својих супарника. На циљ је стигао први. Шерила никад нису сматрали неким нарочитим тркачем и његова победа изазвала је праву сензацију.

Па ипак, још дуго су сви најбољи спортисти почињали трку као и раније, из усправног положаја. Тек касније су тркачи, и то постепено, поче-

ли да прелазе на „ниски старт“.

У тражењу беспућа
Како се тражи беспуће? Изабере се аутомобил, „разголити“ се до шасије, мотор се пренесе што је могуће више уназад, обични точкови замењују се већим и аутомобил је спреман за трку. Остаје још да се нађу одговарајуће пешчане дине: јер тај нови спорт у ствари је трка по песку.

На калифорнијској обали, где се и родила ова врста спорта, дине заузимају огромна пространства. Можда се

Уређује: Паја Патак



Лако је њему

Није имао прилику

Шиља више од десет минута узалуд покушава да пређе улицу. Кад је већ изгубио сваку наду, примети на другој страни улице једног човека.

— Зашто су ти руке увек прљаве? Да ли си икад видео мене с тако прљавим рукама? — грди Мики свог малог сестрића Мићу.

— Реците ми како сте успели да пређете кад је оволика гужва довикну му Шиља. Човек сави шаке испред уста и викну:

— Нисам. Али, ја тебе нисам могао да видим кад си био мали — одговори му Мића.

— Лако, ја сам се с ове стране родио.

Купи ми ...

Дописивање

— Кад ми већ не дозвољаваш да држим пса или мачку, а ти ми бар купи једног лава — замолио је једног дана Мића Микија.

Раја и Гаја остали су сами код куће јер је Паја с Влајом отишао на неколико дана у село да посети своју мајку. Некако одмах по њиховом одласку Раја и Гаја су се споречкали и престали да разговарају. Ако је ипак било потребно да један другом нешто саопште, чинили су то писмено, преко цедуљица. Једне вечери Раја је оставио Гаји писмену поруку:

— Јеси ли синао с ума? Зашто лава?

— Молим те, пробуди ме сутра у седам часова. Раја“.

Сутрадан ујутру, кад се пробудио у осам часова, нашао је на свом ноћном стоцићу цедуљицу на којој је писало:

„Устај. Седам је часова, Гаја“.

— Зато што лав ништа не једе. Зар ниси видео да на кавезу за лавове у зоолошком врту стоји окачена табла: „Забрањено хранити лавове“.

Све се променило

Мића се опршта са својом баком, коју ће опет видети тек идуће године, за време распушта,

— Догодине ћеш ти бити велики дечак, имаћеш осам година.

— Можда и више — одговори јој Мића. — Ујка Мики стално тврди да данас време много брже пролази него кад.



МЛАДЕ ИНДИЈАНКЕ ИЗ ПЛЕМЕНА НАВАЈОС

борбу. То је означило почетак непрекидног индијанског герилског рата.

Американци су у прво време морали да се повуку а затим су насрнули двоструком жестином. Палили су села, сакатили, мучили и убијали њихово становништво. Индијанци су се најзад предали, а Црни Соко напустио је земљу својих предака. Касније су Американци на превару ухватили Црног Сокола и држали га десет година у заробљеништву. Приказивали су га на вашарима у градовима на истоку. Када би неко упитао поглавицу зашто се борио против белих људи, он је поносио одговарао: „Језера су дивна постојбина мог народа. Борио сам се јер сам желео да житна

дрона кренуо да окупира Црне долине. Американци су веровали да ће изненадити Сијуксе јер је падала јака киша. Међутим, њихове јаке извиднице које су бројале преко стотину људи нису се никада вратиле. Велики ратник Црвени Облак, који је знао за сваки корак непријатеља, намамио је Американце у клопку. Тада је Карингтон схватио да његов задатак неће бити нимало лак.

Читава годину дана владало је напетост ишчекивање. Затим су се Американци вратили са великим појачањима. Индијанци су заузели све истурене положаје и висинске коте спремни да се назовед Црвеног Облака као лавина сруче на непријатеља. Црвени Облак је мирно посматрао наступање америчких војника. Када је подигао руке, четири хиљаде ратника кренуло је у незадрживи јуриш. Амерички редови су почили да се повијају и ломе. Тада су ступили у дејство топови који су направили пустош међу Индијанцима.

Црвени Облак се повукао преживелима и 1868. године прихватио мир обећан да је победа бледоликих неизбежна. За његовим примером по веле су се и друге легендарне индијанске поглавице као Бик који седи и Махити Коњ, који су такође склопили мир с Американцима и прихватили услове јачег.

СЛАВНИ АПАШ ЦЕРОНИМО

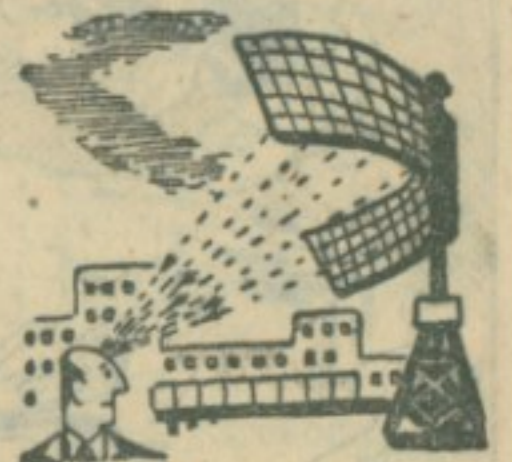
У Новом Мексику и Аризони борба је трајала дуже и била је крвавија. Рат је почео оног дана када се поглавица Апаша Церонимо са три своја пратиоца вратио из једне америчке тврђаве у којој је продао коже и украшене корпе. Када су стигли у своје село затекли су само згаришта попаљених кућа и зарена отњишта која су се још пушила. У њиховом одсуству амерички војници су збрисали село и побили све становништво. У пепелу свог дома Церонимо је открио тело жене и деце а на једном угљенисаном кактусу остатке своје мајке.

Церонимова освета била је страшна. Његови ратници су убијали беле људе где год би на њих наишли. Непопштени обрачуни и немилосрдна убијања трајали су девет дугих година. Најзад је надмоћност белих војника превагнула. Њима је пошло за руком да стегну обруч око Церонима који су се савезници Навајоси, Команчи и Киоваси већ били предали. Захваљујући познавању терена Церонимо је увек успевао да умукне коњаницима генерала Крука. Међутим, његови саплеменници су тешко подносили живот гоњених звери. И једног јутра, пошто је продео целу ноћ ослушкујући за вијање којота и упурићу полед у небеске висине, где је

боравио Велики Дух, Церонимо је у амерички логор послао гласнике и понудио предају. Непобедиви Церонимо прошао је у пратњи својих ратника погнуте главе из међу два реда америчких коњаника. Затворен је у један резерват, али су га немаштина и беда којима су Американци изложили његове саплеменике толико огорчили да је успоро побегао и поново подигао Апаше на оружје. Терор Индијанаца је још једном завладао у Аризони. После више крвавих битки, Церонимо је био принуђен да тражи мир. Међутим, он је нудио само предају жена и деце. Он сам донео је одлуку да умре борећи се... Последњи бој је водио у Долини скелета, кањону пакла. Индијанцима је нестало воде али су наставили да се боре све док су имали муниције. Тешко рањеног Церонима Американци су заробили. То је истовремено био крај херојског отпора Апаша. Стари ратник умро је у заточеништву десет година касније.

ЧОВЕК ПРИЈЕМНИК

Често су се чули гласови, да би затим увек били побијани, како има људи који су у стању да „чују“ сигнале радара и друге електромагнетне таласе. На опште изненађење ово тврђење поткрепљује сада и једно позвано лице професор Ц. Д. Ингалс, директор Електротехничког



факултета на њујоршком Корнел универзитету. Он уверава да је у себи открио ту невероватну способност — им пулсе радара извесне фреквенције разазнаје као звијање. То му је могуће само у случају када му је снап зрака радарских таласа управљен на главу изнад чела. Стога он претпоставља да овај „пријем“ не пролази кроз уво него директно у слушни центар мождане коре.

ЦЕПНО ТЕБЕ

Тебе које тежи свега сто грама и које кад се савије није веће од ципне марамце, продаје се у Америци. Начињено је од пластике помешане са алуминијумом и, кажу, веома топло.

ВЕЛИКЕ ИНДИЈАНСКЕ ПОГЛАВИЦЕ

Претпоставља се да су северноамерички црвенокошци настали мешањем Монгола, Сибираца и Индијаца који су се у древна времена доселили на амерички континент из Азије. (Берингов мореуз је у то време био узана превлака која је раздвајала два велика океана, Тихи и Арктички). Управо зато боја коже Индијанаца знатно се разликовала од племена до племена. Нијансе су шле од светложуте до тамнокрке.

ЖИВОТ НАДОМАК ШУМА...

Индијанска племена с лепим и необичним именима као што су Пеноскоти, Матабини, Делавари, Шаунизи и славни Мохиканци насељавала су долине надомак густих шума на истоку континента. У шумама су живеле хиљаде јелена и мноштво дивљачи а надлетала су их безбројна јата птица.

Мохиканци су се први зближили и спријатељили с белим људима. Пекоди су за разлику од њих од првог тренутка испољили нетрпељивост према освајачима и огорчено су им се одупирали. Имали су ситне очи бадемастог облика, орловски нос, врло црну косу и тамну кожу. Бријали су главе и на темени носили неку врсту перичина. Шумски Индијанци су претежно живели у купастим колибама званим вигвами и хранили се месом дивљачи као и рибом, нарочито пастрмком и штуком.

На обалама Великих језера (Горње, Хјурон, Мичиген, Ири и Онтарио) села су била сасвим другог изгледа. Шатори од коже бизона били су купастог облика и звали су се тапи. Индијанци су пушили дугачке чибукке и носили капе од дабровине украшене разнобојним перима.

Преријски Индијанци, који су имали насеља у мору траве кроз које протиче река Мисисипи, носили су кожне блузе чији су крајеви рукава били изрецкани у „фронцле“ и панталоне разних боја. Вратове су китили орлицима од медвеђих зуба и орловских канџи. Жене су биле одевене у дуге тунике а огртале су се и кожним капутима украшеним пртежима. Господари прерије били су Сијукси. То је у ствари био скуп племена међу којима су најзначајнији били Огласис, Гавранови, Дакоте, Дебели стомаци и Изгорели. Предводиле су их легендарне поглавице Црвени Облак и Бик који седи. Поред Сијукса преријом су крстарили још и Чејени, Арапоси и Црне Ноге.

Најзад, на западу, у сенци Стеновитих планина у дивљим условима пустиње и исушених каменитих језерских дна, живели су Навајоси и Апаша под вођством чувених поглавица Церонима и Кочија. Они су пустошили села и долине и претежно се бавили пљачком.

Преријски Индијанци су били ловци. Највише су ловили бизоне који су за њих представљали извор живота. Њихова маст служила им је за жехрану а од ње су справља-

ли и лекове. Од коже бизона Индијанци су правили шитове, одела и пироге, од жила и тетива лукове, коњске узде и конач за шивење. Луле су добијали вештим клецањем рогова, а мешина бизона служила им је као резервоар за воду. Бизоне су ловили стрелама а затим их премлаћивали камењем.

У неким племенима владало је веровање да ће их ако скину скалп са главе непријатеља, дух побеђеног ратника штитити, а код других да их дух у том случају неће прогонити. Иначе, сви Индијанци су веровали у велики дух Манитуа, који живи у мору без краја и творца је свега. Сијукси су обожавали свету лулу, а Мохиканци и Пекоди указивали су посебну пажњу и уважавање деци.

СВЕ ЖЕШЋИ СУКОБИ

Сукоби између белих људи и Индијанаца постајали су све жешћи што су Американци више надирали на континент. Када су борбе 1816. године достигле врхунац, склопљен је мир с Индијанцима. Номадска индијанска племена морала су пристати да се устале у резерватима док је племенима са језера, захваљујући вештини и дипломатској способности поглавице Црног Сокола, дозвољено да остану у својим селима. У почетку је изгледало да ће мир између бледоликих људи и Индијанаца бити могућ. Канои који су некада превозили ратнике, допремали су бледоликима велике варе даброве коже. Трговина је цветала. Међутим, бели љу-

ди су све више продирали. Почели су да заповедају територије које су мировним уговором биле додељене Индијанцима. Млади Индијанци су захтевали да се ископа ратна секира али је Црни Соко био мудрији и предложио је споразуме. Страховао је да би рат с белим људима довео до уништења бројних племена.

ЦРНА СУДБИНА ЦРНОГ СОКОЛА

Један инцидент убрзао је расплет догађаја. Амерички војници, који су хтели да саграде тврђаву на стратегијски важном тачки, збрисали су без претходног упозорења Индијанаца једно село. Црни Соко је уложио протест код америчког генерала, али овај не само да није покренуо никакво разумевање за невоље Индијанаца већ им је и наредио да одступе према обалама Мисисипија. Црни Соко је у првом тренутку погнуо главу, али када је видео да се приближава зима и да дуг марш на запад значи болест, немаштину и смрт за његово племе, одлучио се на

поља наше земље остану у поседу моје браће“.

СЛИЧНУ ДРАМУ ЈЕ ДОЖИВЕО И ЦРВЕНИ ОБЛАК

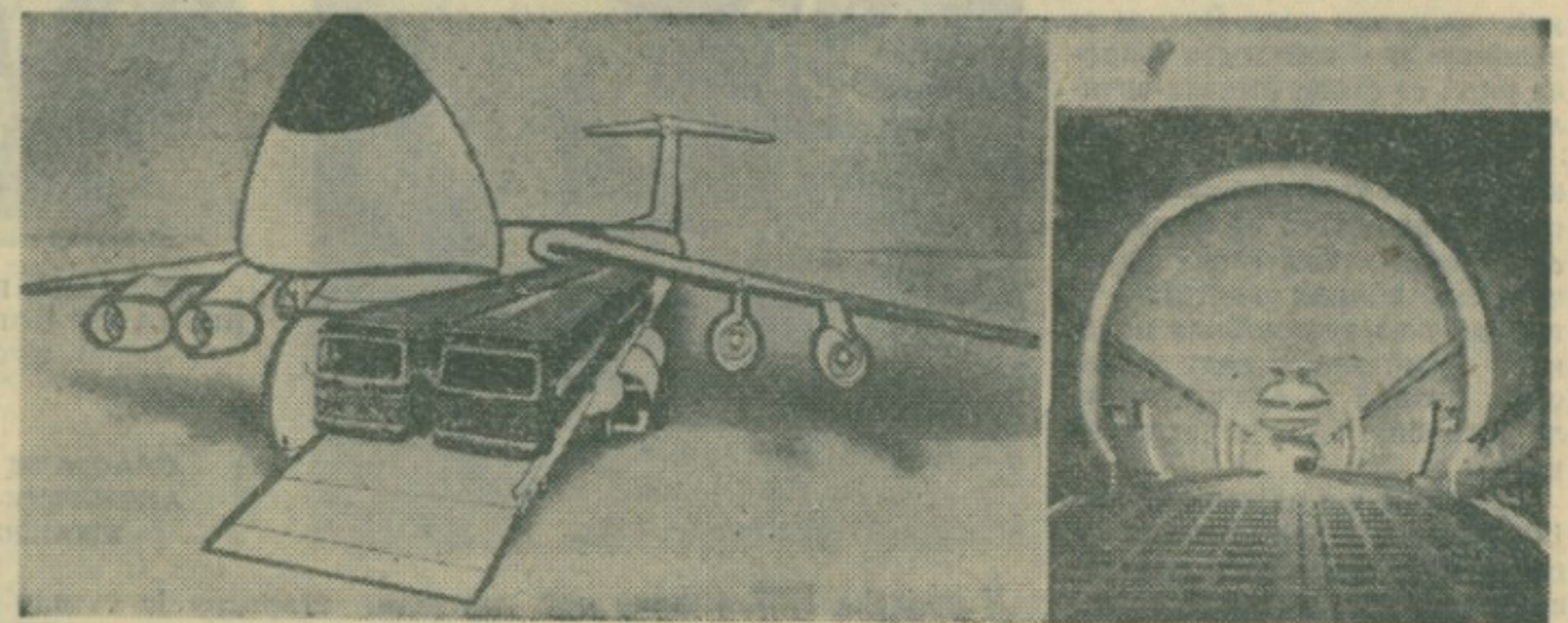
Слична је била и драма поглавице Сијукса Црвеног Облака. Његово племе је живело у Црним долинама, између пространих прерија и двеју река. Према уговору с Американцима Индијанци су могли у миру да живе на тој територији. Ништа није реметило њихов живот све до 1866. године када је један владин гласник донео вест међу Сијуксе да ће морати да уступе један део своје територије за изградњу тврђаве усред Црних долина.

Црвени Облак је одбио амерички захтев позивајући се на уговор којим је та територија заувек проглашена власнишвом племена. Пуковник Карингтон је на то одговорио да он само извршава наређење својих претпостављених. Црвени Облак је остао упоран и није хтео да дозволи пролаз војницима. Сукоб је био неизбежан. Рат је и отпочео када је Карингтон на челу три коњичка еска-

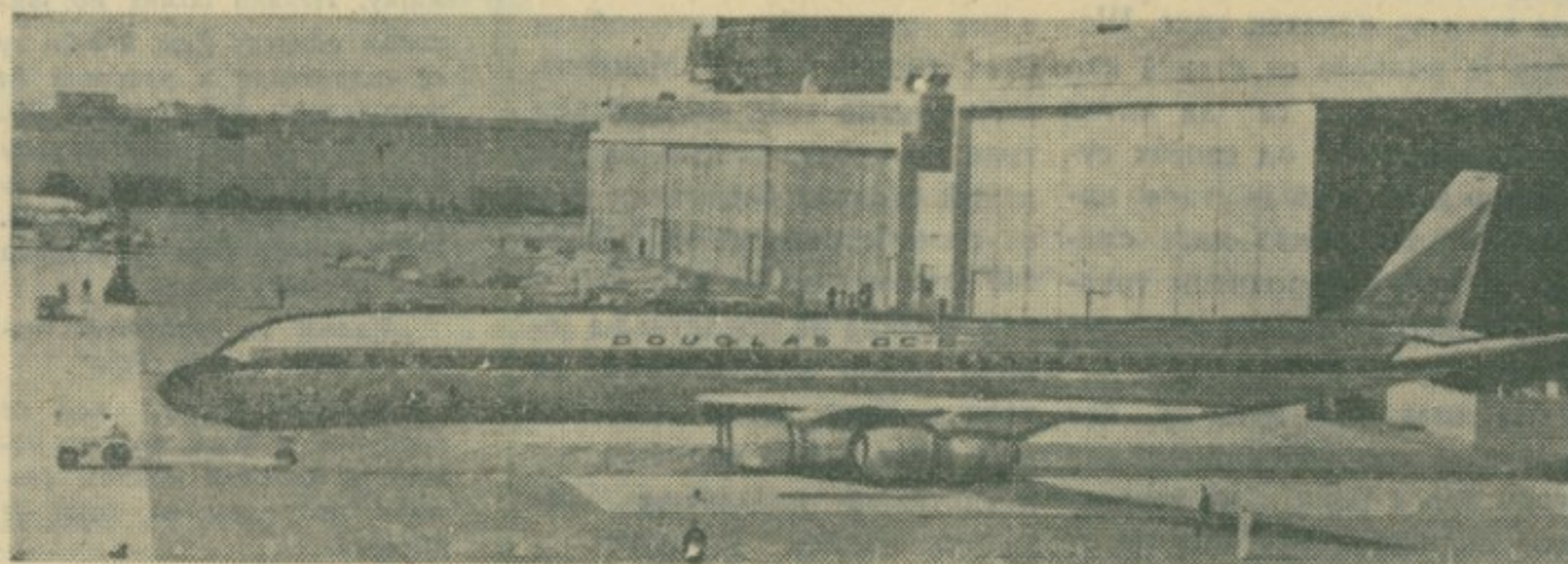
Ваздушни аутобуси

Већ у идућој деценији ваздушни саобраћај добиће сасвим ново обеље. Небом ће загосподарити ваздушни аутобуси, гиганти тешки 300 и више тона, који ће моћи да приме неколико стотина путника. Цена транспорта у ваздушном саобраћају биће двоструко нижа него данас. Авиони ће по економичности и броју превезених путника постати озбиљни супарници железници, која је сада најјевтинија.

Серију ће отворити совјетски транспортни лини „Антонов 22“, зване „Антеј“ који ће бити готов 1969. године и имати 720 места за путнике. И у САД се довршавају пројекти и припрема изградња више ваздушних аутобуса. Експериментални прототип даглас ДЦ-61, са 250 места за путнике, чији ће пробни летови отпочети ових дана, у поређењу са ценовима будућности, авион је средње величине. Што се тиче данашњих



ШЕСТ ВЕЛИКИХ АУТОБУСА МОЖЕ ДА СТАНЕ У ЈЕДАН „ЛОКИД“



ПРОБЕ ДАГЛАСА ЗА 250 ПУТНИКА

највећих америчких континенталних млазних авиона са четири мотора, као што је „боинг“, који могу да приме 150 до 180 путника, они ће ускоро постати прави патуљци. Адаптирани амерички четворомлазни авиони „боинг-747“ и „даглас ДЦ-10“ моћи ће да приме 250 до 400 путника. После њих ће доћи још већи Локидови Ц-5 који ће бити тежак 323 тоне, имати 28 точкова и моћи да превози 700 до 750 путника без робе и са мало пртљага, или 300 до 400 путника и већу количину терета. Он ће имати

12 врата и на свака од њих ће се укрцавати по 60 путника. Ценовски ваздушни аутобус будућности тежак 250 до 300 тона носиће 40 одсто корисног терета према 20 одсто колико носе садашњи најеконичнији транспортни авиони. То ће омогућити да цена карте на прекоокеанским линијама буде два пута нижа него што износи данас, односно да се од Европе до САД и натраг путује за свега 200 хиљада старих динара. Брзина ваздушних аутобуса износиће између 900 и 1.200 километара на час.

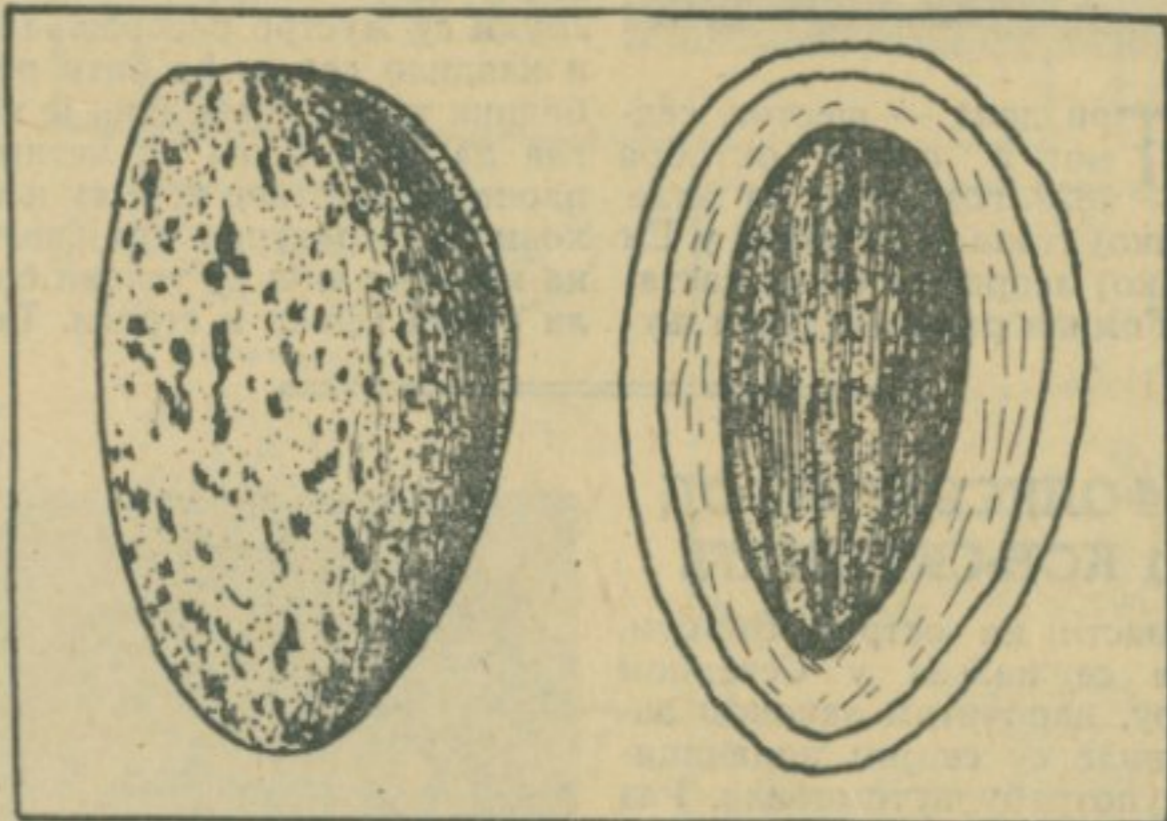


Када

БАДЕМ ЦВЕТА

Бадем почиње да цвета првих пролећних дана, мада у појединим топлим крајевима цветање почиње већ последњих дана децембра; најчешће, ипак, од јануара до априла и траје 10 до 15 дана. Тада његове витке гране прекрије цветни бели облак који се прелива у ружичасто.

Постоји преко 750 врста бадема (*Amygdalus communis*) које се могу поделити у две врло сличне групе које се разликују по хемијском саставу својих семенки: слатки бадем (*Amygdalus communis var. dulcis*) чије су семенке слатке и једу се сирове као и печене и горки бадем (*Amygdalus communis var. amara*) са горким семенкама које убиствено делују на мање сисаре и птице. У већој количини називају тешка обољења и код људи. Када се скувају или испеку, семенке изгубе штетно дејство.



БАДЕМОВА КОШТИЦА

КОШТИЦА И СЕМЕНКА

Бадем је дрво високо од 5 до 12 метара; пореклом је из Азије (област Кавказа). Римљани су га пренели у средоземне области и ово лепо дрво се убрзо нашло у свим при-

морским местима. Данас се може наћи у Шпанији, Португалији, јужном делу Француске, Италије, код нас, у Турској, Ирану, Пакистану, Палестини. Има га и у Америци, нарочито добро успева у Калифорнији.

Бадемовом дрвету не пријају магла и влага а мраз, ине и ветрове тешко подноси, нарочито у време цветања.

Дивљи бадем има гране об-

расле трњем, док су код питомог оне глатке.

Бадемове лиске су издужено елиптичног облика, по ободу тестерасте. Прилично су дебеле, имају затворенозелену боју и уз то су сјајне.

Цветови се налазе на кратким дршкама и обично се јављају по два заједно, ређе један или по три. Крунични листићи су ружичастоцрвене или беличасте боје, али тада имају и тамне пруге.

Плод му је коштуница. Онај сочни део око коштице брзо се осуши, а често и прсне. Тада остају само коштице са семенком због које се бадем и гаји.

У коштици се налази обично једна, ретко две семенке. Љуска коштице је пљосната, жућкасте је боје, а на њеној површини налази се велики број јамница. Семенка је такође пљосната и мркокрвене боје.

Из семенки горког бадема (*Semen Amygdali amari*) добија се горко бадемово уље (*Oleum Amygdali amari*).

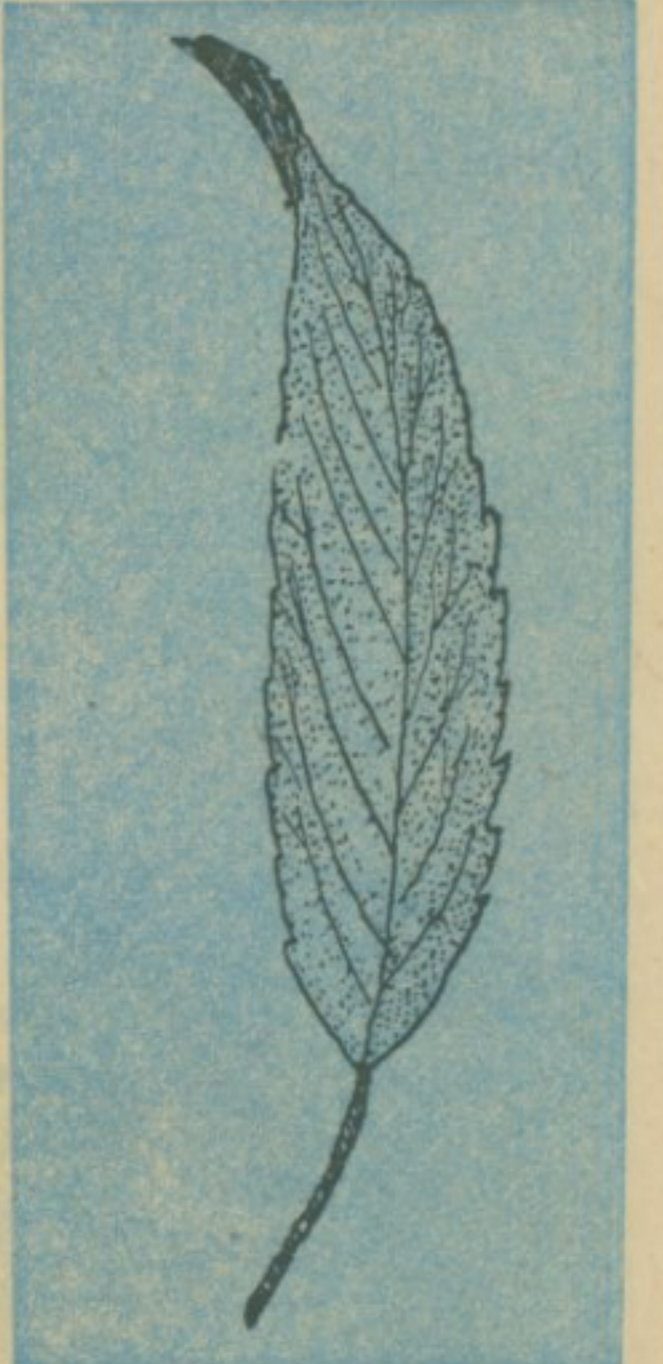
Из семенки слатког бадема (*Semen Amygdali dulcis*) добија се такође уље, које је врло благо и у коме нема амигдалина. Оно се употребљава за подмазивање часовника, и уопште у прецизној механици, а у медицини за масажу, као лаксан итд.



У слатком бадему налази се 40—50% масног уља, 25—30% беланчевина и до 10% шећера.

У горком бадему налази се 2—3/4% амигдалина и нешто мравље киселине. Пречишћено уље горког бадема (*Oleum Amygdalarum amararum aethericum*) употребљава се за масажу код неуралгије, затим као наркотик итд.

Свеже семенке горког бадема, који се медицински више употребљава, садрже:



27,72% воде, 16,5—21% азотних материја, 38—56% масног уља, 7—13% екстрактивних материја без азота, скроб (само у незрелим семенкама), 10% шећера, 2,81—3,65% целулозе, 25—30% беланчевина, 2—3% материја сличних гуми, 2,38—3,8% пентазона, гликозид амигдалин.



КОЛАЧИ ОД БАДЕМА

СУВИ БАДЕМ

ОЛЈУШТЕНИ МЛЕКО ОД БАДЕМА

СИРУП ОД БАД.

САПУН ОД БАД. УЉЕМ

ЧУДА ПЛАСТИЧНЕ ХИРУРГИЈЕ

Пластична хирургија први пут спомиње се у осамнаестом веку у току Наполеонових ратова у Египту. Тада је војни хирург генерал Лари једном војнику „наклемно“ образ који му је разнео непријатељски куршум. Свој пуни развој доби-

ла несрећенима врате њихов ранији лик.

Праве подвиге учинила је пластична хирургија у другом светском рату. У току битке за Енглеску спасилачке екипе успеле су да извуку 4.500 авијатичара РАФ-а из

и двоструко већем броју обликвао нове шаке.

НЕСМЕ БИТИ РУЖНИХ

Из пластичне развила се у току последње две деценије естетска хирургија. Она се прихватила смелог задатка да исправља природу и дару-

1919. године у париској Медицинској академији делимично већ постале стварности: „За 20 година биће исто тако непристојно бити ружан и изгледати стар као што је то данас бити прљав. Неће бити таквих неправилности црта и недостатака тела који се неће моћи исправити“.

Златно доба естетске хирургије наступило је по завршетку другог светског рата. Према једној недавној статистици, улешшавању путем естетске хирургије прибегава сваке године 150.000 Американаца од чега 30 одсто чине мушкарци. Хиљаде жена у Јапону подвргавају се операцији да би добиле европски изглед. Доктор Фуино Умецава из Токија уз помоћ својих 30 асистената исправно је положио очију 1.480 косоких јапанских лепотица. У Француској сваке године естетској хирургији се обраћа 40.000 лица од којих су 85 одсто жене. У 60 одсто случајева пацијенти захтевају да се промени облик њиховог носа, у 25 одсто случајева облик груди, у 10 одсто да се отклоне боре лица, а у пет да им се дотерају уши. Цене ових интервенција су доста високе.

Занимљиво је да су операције естетске хирургије релативно лаке, по правилу не остављају никакве последнице ни трагове, а њихови резултати су трајни. Операција носа траје час до час и по, не оставља никакве ожиљке а нов облик носа је трајан. Операција ушију траје час и по, не оставља ожиљке и трајна је а уклањање бора такође не траје дуже, не оставља трагове и нове боре се

не јављају бар у периоду од пет до 15 година.

ПРВА ЗЛОУПОТРЕБА

Чувени амерички гангстер Дилингер, који је тридесетих година осуђен на доживотну робију, успео је да побегне из затвора 1934. године и да поново почне некажњено да пљачка по целој територији САД пуних три године. Шеф ФБИ Едгар Хувер доставио

је његове податке свим полицијским станицама, није било америчког града у коме није објављена Дилингерова фотографија. Његова глава уцењена је на баснослован износ. Међутим, Дилингера је било немогуће пронаћи. Захваљујући чаролији естетске хирургије он је потпуно променио свој лик. Ухваћен је, како то често бива, тек на до ставу једне жене, његове другогодишње пријатељице.



вела је пластична хирургија у првом светском рату када су лица многих ратника унакаже на експлозијама граната и шрапнела. Већ тада хирурзи су постизали чуда. После две, три а неки пут и десет операција они су успевали да у-

здробљених авиона у пламену. Када су се опоравили они су личили на наказе. Тада је на сцену ступио шеф хирургије РАФ-а Арчибалд Мак Индоу. Чинио је права чуда. Он је потпуно изменио лик 200 унакажених авијатичара

је лепоту онима према којима ова није била нарочито дарежљива. Данас је естетска медицина призната као посебна специјалност у САД, Јапону, Енглеској и Чехословачкој. Може се слободно рећи да су речи француског лекара Пасоа изговорене

НАОПАКО „ПУШЕЊЕ“

Лекари који проучавају везу између пушења и рака на плућима међу становницима Карибских острва, дошли су до занста необичног открића.

На Карибским острвима људи пуше на необичан начин: они стављају заједно врх цигарете у уста и издувавају дим напоље уместо да га увлаче. Али, ово још није најинтересантније. Међу доморцима лекари нису открили ниједан случај рака на плућима, чак ни код оних који су на овај начин пушили до најдубље старости. Занимљиво је да су код свих „наопаких“ пушача зуби били савршено здрави. Научници претпо- стављају да у дувану постоји нека супстанца која спречава кварење зуба. Ако је тако, није искључено да ће научници препоручити да се у зубне пасте додаје минимална количина дувана. Такође је могуће да температура од 700—800 Целзијусових степени, коју развија цигарета која гори у усти-

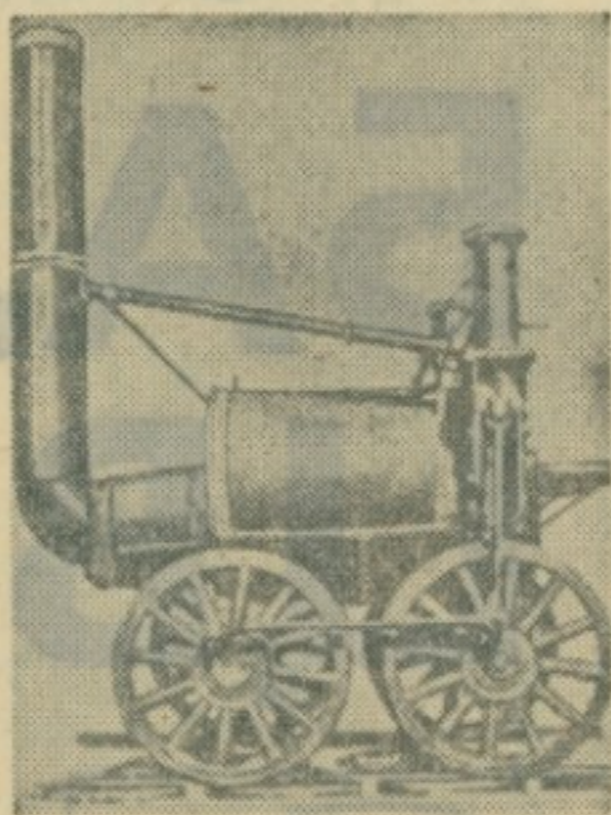


ма, уништава вирус рака. Испитивања се настављају.

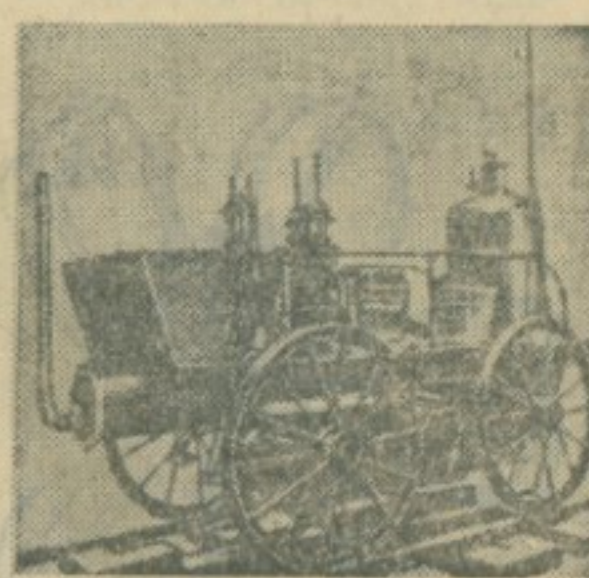
КОНЗЕРВЕ ПРОЗ НАФТОВОД

У Канади су покушали да конзерве транспортују кроз — нафтоводе. Резултати опита били су повољни: конзерве убачене у нафтоводе и ношене нафтом која тече кроз цеви стизале су на место одређене. Изгледа да ће нов начин преношења терета ући у праксу. Петролејске компаније намеравају да убудуће користе нафтоводе не само за транспортовање конзерви већ и за другу, на сличан начин паквану робу.

ДЕЦА ИЗ НОВЕ ШУМЕ



ТРКА ЛОКОМОТИВА



Три дана — шестог, седмог и осмог октобра 1829. године — на железничкој станици Ренфилд у Енглеској лепршале су се заставе. Гомила радозналаца и љубитеља узбудљивих догађаја запосела је читаву околину. Људи су жустро расправљали и кладили се: ко ће бити победник трке. А победник је мога да буде једна од четири парне локомотиве које су њихови конструктори пријавили на конкурс чији су услови били веома тешки и строги. Те-

жина локомотива није смела да буде већа од шест тона, притисак паре не већи од 3,5 атмосфере, а њена цена не већа од 550 фунти стерлинга. Поред тога локомотива је морала да вуче композицију тешку 20 тона брзином не мањом од 16 километара на час. Жир је имао да оцени не само брзину и снагу, већ и издржљивост локомотиве јер је „стазу“ од три километра на прузи између Манчестера и Ливерпула требало проћи 20 пута.

„ФОЛКСВАГЕН“ ОД 1 КОЊСКЕ СНАГЕ

Власти на острву Боркум, које се налази у Северном мору, нарочитим законом забраниле су својим поданицима употребу аутомобила. Разлог: аутомобили су нарушавали мир пацијената у месној болници. Бившим возачима није остало ништа друго до да се поново служе коњима које овај закон не помиње. Међутим, власник једног „фолксвагена“ нашао је компромисно решење проблема превоза. Он није хтео да се растане са својим аутомобилом. Како је решење нашао, види се на фотографији.

Оба вероватно у свету јединствена, лимузина има снагу равну једној коњској снази, и то у најквалитетнијем смислу речи.



НЕОБИЧНА ЧЕТКА

Четка на нашој слици није као друге, обичне четке. Помоћу ње се изванредно лако скида с одела прашина као и коса која сада у пролеће нарочито опада. Четка је направљена у облику ваљка и то од више слојева специјалне масе. Кад се један слој испрља, он се извади а кад се сви употребе могу се заменити новима.

Било је шест претендентата али су два конструктора пријавила локомотиве чији се рад заснивао на коришћењу снаге људских мишића, тако да нису ни узети у обзир.

Од „такмичарки“ које су стартовале прва је испала из трке Ракоуртова локомотива „Неупоредива“ чији је парни котло експлодирао. Затим се покварио котло локомотиве „Новина“ чији су конструктори били Бретвет и Ериксон. Победу је однела Стивенсонова „Ракета“. Ова локомотива је имала 12 коњских снага, а за један час трогла је осам до девет килограма угља по једној коњској снази. Захваљујући новој конструкцији котла који је послужио као прототип и за касније моделе, „Ракета“ је чак успела да надмаши брзину одређену условима конкурса.

Био је то први случај у историји саобраћајне технике када су резултати напора конструктора и плодови техничких замисли били проверени, упоређени и награђени на јавном такмичењу.

НАЈСТАРИЈЕ ЉУДСКО НАСЕЉЕ

Приликом копања темеља на једном градилишту у Ници откривени су трагови до данас најстаријег познатог насеља. Екипа од 15 истраживача, предвођена археологом Х. Ламлијем, била је изненађена јер је наишла на остатке људског пребивалишта изузетно плитко у земљаном тлу. Старост насеља утврђена је захваљујући фосилним остацима шкољке једног мекушца који је нестало у другом међуледеном периоду. То значи да су људи насељавали територију данашње Нице пре 200.000 година. Најстарија до данас позната насеља у јужној Италији стара су „свега“ 50.000 година. Нађене алатке сведоче да су људи који су настанивали тло јужне Француске и пре неандерталског човека били способни да саграде склониште у коме су живели.

Откривени простор насеља дуг је осамнаест, а широк шест метара. Нађена су и два огњишта и око њих прострете животињске коже на којима су становници спавали. Даље су истраживачи наишли и на многа друга сведочанства која говоре да је ту живео човек: животињске кости, алатке, ситне предмете.

Наишли су и на више ископаных рупа од којих је једна дубока 30 сантиметара. Оне су вероватно служиле за усађивање потпорног коља и стубова. У насељу је живело око 15 људи. Међутим, Ламли сматра да је реч о привременом станишту у које су пренеандерталски ловци долазили да би на обали Средоземља провели дуже или краће време.

Откриће насеља у Ници веома је значајно за науку јер ће послужити, да тако кажемо, рехабилитацији пренеандерталског човека, кога су често неоправдано сматрали готово правим мајмуном.

ЈАХАЊЕ НА ПОНИ КОЊИМА

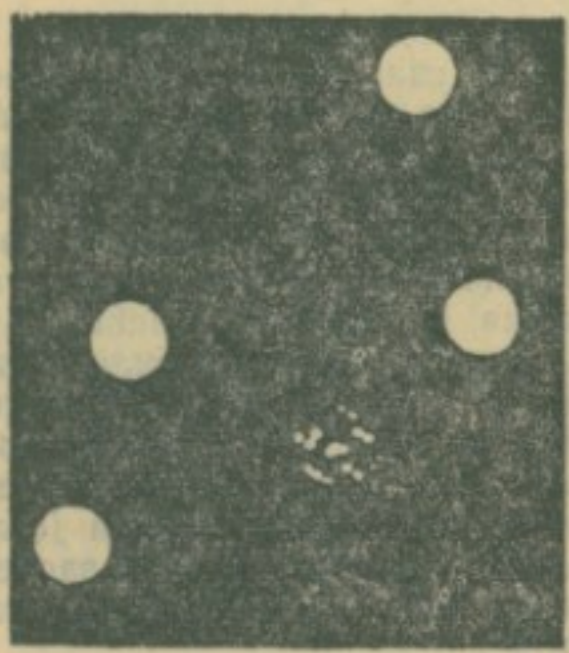
Године 1952, учитељ јахања Ивен Ормстон, који се бави и гајењем брдских понија, организовао је са својим пријатељима дружи излет на понијима кроз планинске пределе Њутонмора у Инвернесхајру. Постигао је такав успех па је организовао још једно такво путовање. Мада тога тада није ни сам био свестан, Ормстон је открио нови спорт за све оне који су вешти у јахању, од седмогодишњег детета па све до одраслих.

Шкотска је веома погодна за овај спорт, а домаћи брдски понији просто идеални за дуге стазе у природи: веома су интелигентни, чврстих но-

гу и гаје се у разнимзрастима (крупнијег и ситнијеграста).

Савсим случајно и филмски продуцент Волт Дизни допринео је развоју овога спорта. Он је 1953. године био у Шкотској, у Аберфојлу и снимио филм „Роб Рој“ рађен по истоименом роману. Хиљаде људи стекло се из шкотских градова да посматрају мање сцена јахања. Један од гајивача коња у том месту, помагао је режисеру у набавци понија. Изгледа да се Шкотланђанима јахање на понијима толико допало јер то је данас веома популаран спорт у овој земљи.





СВИЦИ У КОСМОСУ

Откривање живота на другим планетама привлачан је али тежак задатак за научнике. Бића која живе ван Земље могу имати најразличитије облике. Како открити сићушну спору, бактерију или пак бактерију по површини огромну али неизмерно танку?

Луциферин је материја која изазива хладну светлост у телима свитаца. Али, особина луциферина да испушта светлост долази до изражаја само у присуству аденозинтерифосфата, обавезног пратиоца органског живота. Тог једињења има и у хелијама бактерија и човековим ћелијама.

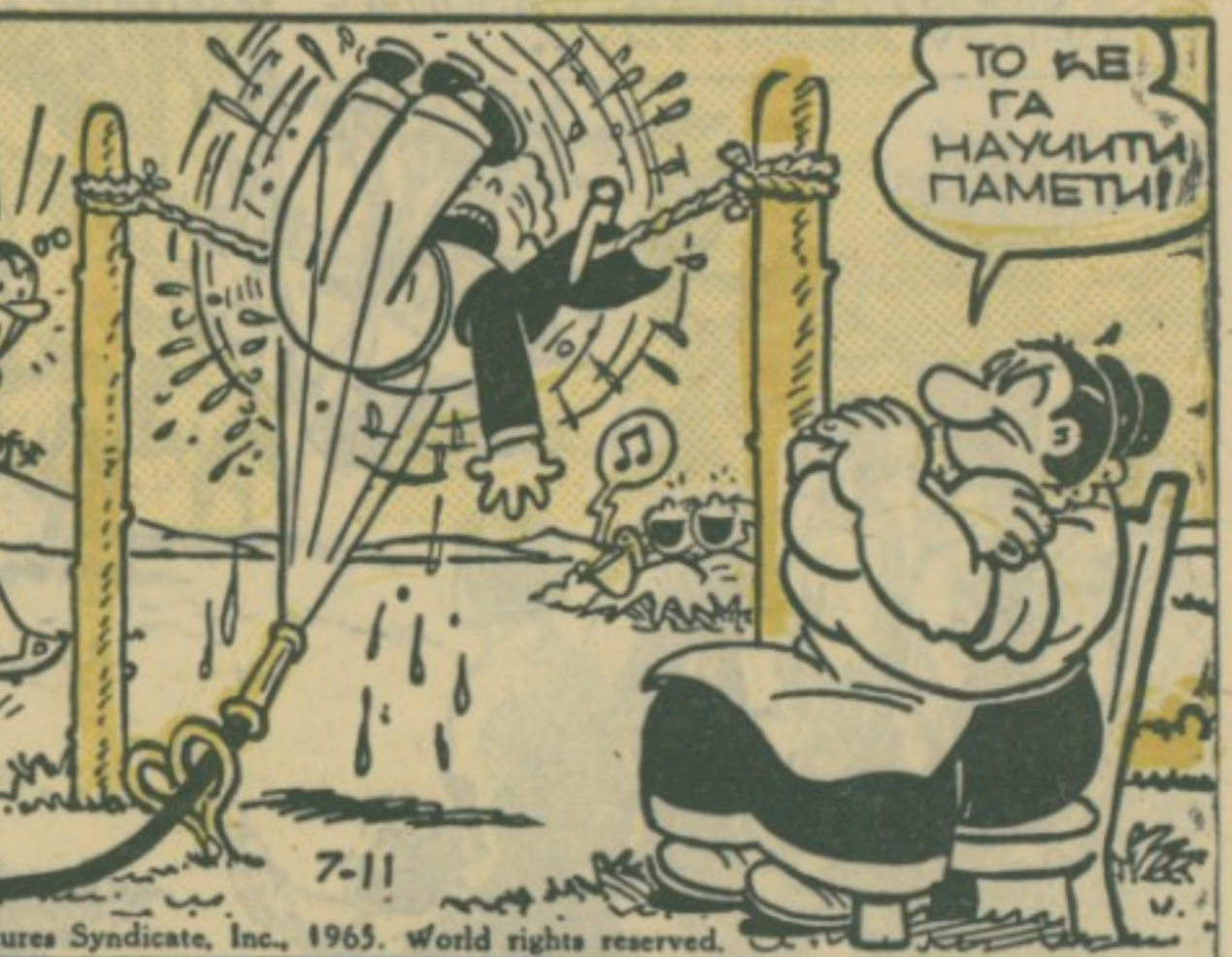
Научници се надају да ће им луциферин помоћи у откривању живота у космосу. Ако на површину покривену луциферином доспе неко чак и микроскопски ситно живо биће, појавиће се светлост коју ће и човек и разни апарати лако открити. Интензитет те светлости може се многоструко појачати помоћу електронских појачивача.

Први опити већ се изводе са балонима-сондама који се пењу на висину од 25.000 до 30.000 метара. И још пре краја 1966. године ракете ће понети луциферинске „клопке“ у међусмички простор и на Марс.

КАШИКА — ТЕРМОМЕТАР



Кашика-термометар је врло једноставна направа. Да би се проверила топлота воде у суду стављеном на штетњак довољно је да се у њу стави ова кутлача која на својој дугој дршци има обележене степене, као обичан термометар. Мора се признати да је овако много боље проверавати да ли је вода доволно загрејана или није него то чинити руком као досад.



МОСТ ЗА ВЕВЕРИЦЕ

Председник општине америчког града Лонгвју није био мало изненађен кад је једног јутра међу писмима на свом писаћем столу нашао и један дебео коверат с адресом: „Господину председнику општине нашег града — лично“. Кад је отворио омот, из њега је испало 15 листова на којима су густо збијена била исписана имена. Садржина пропатног писма, чисто и марљиво откуцана на машини, била је заиста необична.

— Откуд им само то — мрмљао је градски отац кад је прочитао писмо.

— Шта су само измислила та деца — преко главног пута мост за веверице. — Можете ли да замислите

такав мост усред града — питао је референта наредног ресора кога је био позвао ради консултовања.

— Мислим да ово може одмах ићи у кош — одговорио је овај. Веровао је да је питање тиме решено. Није рачунао на децу у порност.

Две недеље после овог разговора у свим дневним листовима овог града, који има 100.000 становника, грађани су огласом позвани на збор. „Хоће да убију наше веверице“, „Због немарности треба да угину веверице у нашем градском парку“, гласили су наслови.

Одређеног дана дворана у којој је одржан састанак била је испуњена до последњег места.



Представник њака објаснио је присутнима да ће веверице у градском парку преко вине угинуте од глади пошто им нова саобраћајница спречава прилаз до хране коју им они остављају испред својих кућа.

— Стога предлажемо — рекао је дечак на крају — да се изнад те улице начини мост којим би животиње прелазиле да би се код нас нахраниле.

Све би можда остало на томе да председник није имао 11-годишњу кћер, која му је сутрадан живо причала о оправданости њиховог захтева. Поколебан њеним молбама и аргументима, отац јој је предложио да кроз неколико дана дође у градску кућу са делегацијом својих вршњака.

Приликом пријема малих изасланика председника је чекало још једно изнена-

ђење: деца и девојчице нису остали на речима поднели су одмах и тачну скицу модела моста.

— Хм, хм — мрмљао је председник — мислим... некако ће ипак моћи...

Опет је позвао референта.

— Колика је размера? — обратио се референт деци. — Како сте дошли на ово — чудно се тресући главом.

— А после мале почивке рекао је:

— Господине председниче, мислим да можемо да прихватимо овај мост, са малим изменама...

Тако је Лонгвју постао, без сумње, једини град на земљиној кугли који је добио мост широк десетак сантиметара да би веверице дошле до хране коју им деца остављају испод својих прозора.

ПАРАЦЕЛЗУС У ХРВАТСКОЈ

Негде између 1528. и 1540. године хрватске земље обишао је у то време веома чувен и прослављен леџник с одговарајућим дугим именом. Звао се Филип Ауреолус Теофрастус Бомбастус Парацелзус од Хенххајна. Данас га наука помиње једноставно под именом Парацелзус и сматра га не само оснивачем модерне хемије него и једним од највећих лекара свих времена. А савременици су га исмејавали и сматрали пустоловом.

Парацелзус се родио у Швајцарској (1493), а кад му је било десет година, његов отац се преселио у град Београд у Корунској. Ту је дечак научио словеначки језик у игри са својим вршњацима. Кад је много година касније у једном свом делу навео које све језике познаје, истакао је и словеначки: „Језик мог детињства мио и драг, језик мојих дечијих игара и другова, и суседа мојих, и града у коме сам проводио детињство“. Парацелзус је умро у Салцбургу 1541. године.

Овај велики научник, лекар, хемичар и природословац каже за себе: „Учио сам дуги низ година високе школе код Немца, Талијана и Француза те сам у њих тражио основе лекарске знаности. Али се нисам послужио само њиховим наукама него сам путовао и даље: према Гранади, према Лисабону,

кроз Шпанију, Енглеску, кроз Пруску, Литавску, Пољску, Угарску, Влашку, Ердељ, Хрватску, Словенију и друге земље...“

Очигледно Парацелзус се као лекар није задовољно оним знањем које је стекао на тада чувеним европским медицинским факултетима, сматрајући да на њима медицинску науку кочи утицај овештаних, јалових ауторитета. Сматрао је даље да се на њима омета и кажњава сваки покушај неког другачијег начина лечења болести које нападају људски организам, изван оних већ застарелих метода којих се слепо придржавала тадашња званична медицина. Стога је Парацелзус јавно спалио у Базелу један овештани лекарски спис који је вековима важио као основ средњовековне медицине.

Бурна и „незгодна“ природа овог револуционара у области природних наука, а посебно хемије и медицине, сметала му је да током свог живота објави више радова. Осим тога, под утицајем и притиском званичних ауторитета, штампари се нису усуђивали да приме у рад Парацелзусове рукописе. Међутим, он се користио речима и делом да оштро нападне своје противнике, а у земљама кроз које је путовао, интересовао се не само за нове покушаје учених лекара и научника у откривању тајни људског тела не-



го је велику пажњу обраћао и народној медицини, заснованој на дугом искуству.

Парацелзус је затим настојао да научни свет упозна с медицином простог народа, с његовим искуством „с хиљаде биљака, коренова и одвара којима се народ лечи и с успехом оздрављује и од тешких болести“.

На свом путовању кроз Хрватску он је обишао њене делове од Славоније до Хрватског приморја. У једном од својих списа Парацелзус

говори да је у Хрватској много чега доброг научио и упознао „методе лечења природним лековима и таквих болести које се нигде ни на једном медицинском факултету не могу излечити“. „Код тих Хрвата одличних зналаца лековитог биља, требало би да постоји прави медицински факултет, где би они мрљачици, у црним и прљавим хаљинама, могли за неколико часова да науче како се лечи болест коју они иначе за исти број часова толико запу-

сте те им болесник наочиглед умире“. „Видео сам у Хрватској, казује даље овај највећи лекар свог времена, како је један човек узео сок извесне биљке и дао болеснику да га попије. Само од једног напитка нестало је пробадање у дубини утробе. А неки други, са неколико напи така излечио је свог друга од тешке грознице“. Уверено се Парацелзус да људи у Хрватској умеју травама и неким својим посебним начином да лече и врло тешке боле-

сти. „Код њих нема лекара, и то је свакако и њихова срећа“. Да би се разумела ова опаска Парацелзуса треба знати да је он био огорчен противник тада озваниченог и не прикосновеног лекарског стања и његовог умећа које „почива на лажној филозофији“ и сматрао да ти „фарисеји“ и „волони“ само својом спољном појавом, понашањем и сјајем, неразумљивим језиком и оделом варају и заслепљују убоги и припрости народ“.

— Један сељак из Хрватске са својим практичним лекарским знањем вреди више од свих тих црних шарлатана с најчувенијих европских медицинских факултета.

Парацелзус је био и у Сени и каже да је ту набавио неки чудотворан лек који су мештани називали „печатана земља“, а зацеливао је и најтеже ране и кожне болести. И понавља: „Ти Хрвати много тога знају, али тешко одају тајну како се који лек припрема“. И даље: „Они су у сталним ратовима с Турцима, па не само што у бојевима страдају од великих рана већ и од разних болештина. Лече се сами, јер лекара нема, па опет видео сам у њих све саме здраве и отпорне људе“.

Парацелзус је био и алхемичар, па је на свом путу кроз Хрватску и Словенију, као и у свим другим земљама, тражио људе који су радили на претварању разних елемената у злато или пак проналажењу „еликсира живота“ или, како га он назива, „еликсира вечнога здравља“. У својим списима он посебно хвали алхемичаре у Хрватској и Словенији, али поред њих и одличне лекаре у Далмацији, од којих су многи у то време били врло познати и као наставници на медицинским факултетима у Италији а и у другим европским земљама. Парацелзус их поштује као „новаторе“ у медицинској науци јер прилазе људском телу као предмету свестраног изучавања. „Не гледају га само споља, већ и изнутра“. Нарочито је ценио Доминка Дубровчанина, који је на најстаријем европском медицинском факултету у Бољоњи предавао практичну медицину.

Огроман материјал који је Парацелзус прикупио из народне медицине на својим путовањима по европским земљама, од Португала до Влашке — систематизовао је и настојао да га упозна и научи свет.

Међутим, Парацелзуса је тај исти научни медицински свет у 16. веку и још дugo после тога сматрао пустоловом и шарлатаном. Тек у новије време схваћен је вредан револуционарни значај овог необичног ренесансног човека у области медицине и хемије и у низу других области природних наука. Ко зна којим је путем Парацелзус успевао да пресађује искуства народне медицине из једне земље у другу. И данас још у Француској постоји мелем за ране који се назива „хрватски“.

У француској фармакопеји каже се да се почео примењивати од 16. века, а поред њега додата је и одредница: „Парацелзус, славико“.

ДЕЈВИ КРОКЕТ И БЕЛИ ИНДИЈАНАЦ



ТАКО ЈЕ ДЕЈВИ КРЕНУО У СВОЈУ МОЈДА, НАЈОПА-СНИЈУ АВАНТУРУ...



ИШАО ЈЕ ТРАГОМ ПЛЕМЕНА ЦРНА НОГА СТАВЉАЈУКИ ЖИВОТ НА КОЉКУ СВАКИ ПУТ КАД БИ СМЕЛО ЗАЛАЗИО У ЊИХОВА НАСЕЉА. ТРГОВАО ЈЕ С њИМА, АЛИ ЈЕ УВЕК ДРЖАО ОТВОРЕНЕ И ОЧИ И УШИ. ИПАК, НИШТА НИЈЕ САЗНАО...



ИЗНЕНАДА, ДВА МЕСЕЦА КАСНИЈЕ СРЕЋА МУ СЕ ОСМЕХНУЛА. СРЕО ЈЕ ЈЕДНОГ СТАРОГ ТРГОВЦА КОЈИ ЈЕ ПОЗНАВАО СВЕ ПРИПАДНИКЕ ПЛЕМЕНА ЦРНА НОГА...

И ВИ СТЕ ЗНАЦИ, ЧУДИ ДА ЈЕ ДЕЧАК У ГРУПИ СИКСИКА ЗАР ГА НИКАД НИСТЕ ВИДЕЛИ?

НЕ! НИТИ ЋУ ГА ВИДЕТИ! ПОГЛАВИЦА ЈЕ ВЕОМА ПОДОЗРИВ И ОПРЕЗАН!



ИДУЋЕГ ЈУТРА ДЕЈВИ СЕ ОПРОСТИО ОД СТАРЦА. ПРВИ ПУТ ЈЕ КРЕНУО НЕКИМ ОДРЕЂЕНИМ ТРАГОМ

ЧУВАЈ СЕ, МЛАДИЋУ! НАРОЧИТО СЕ ЧУВАЈ ПОГЛАВИЦИНОГ СИНА! КАЖУ ДА ЈЕ К'О ГУЈА!

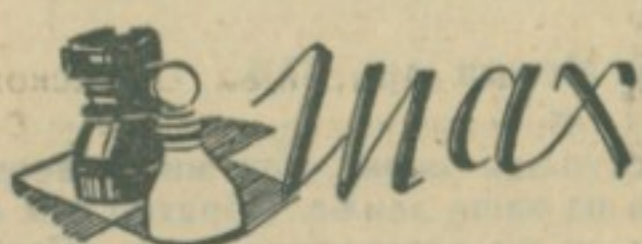
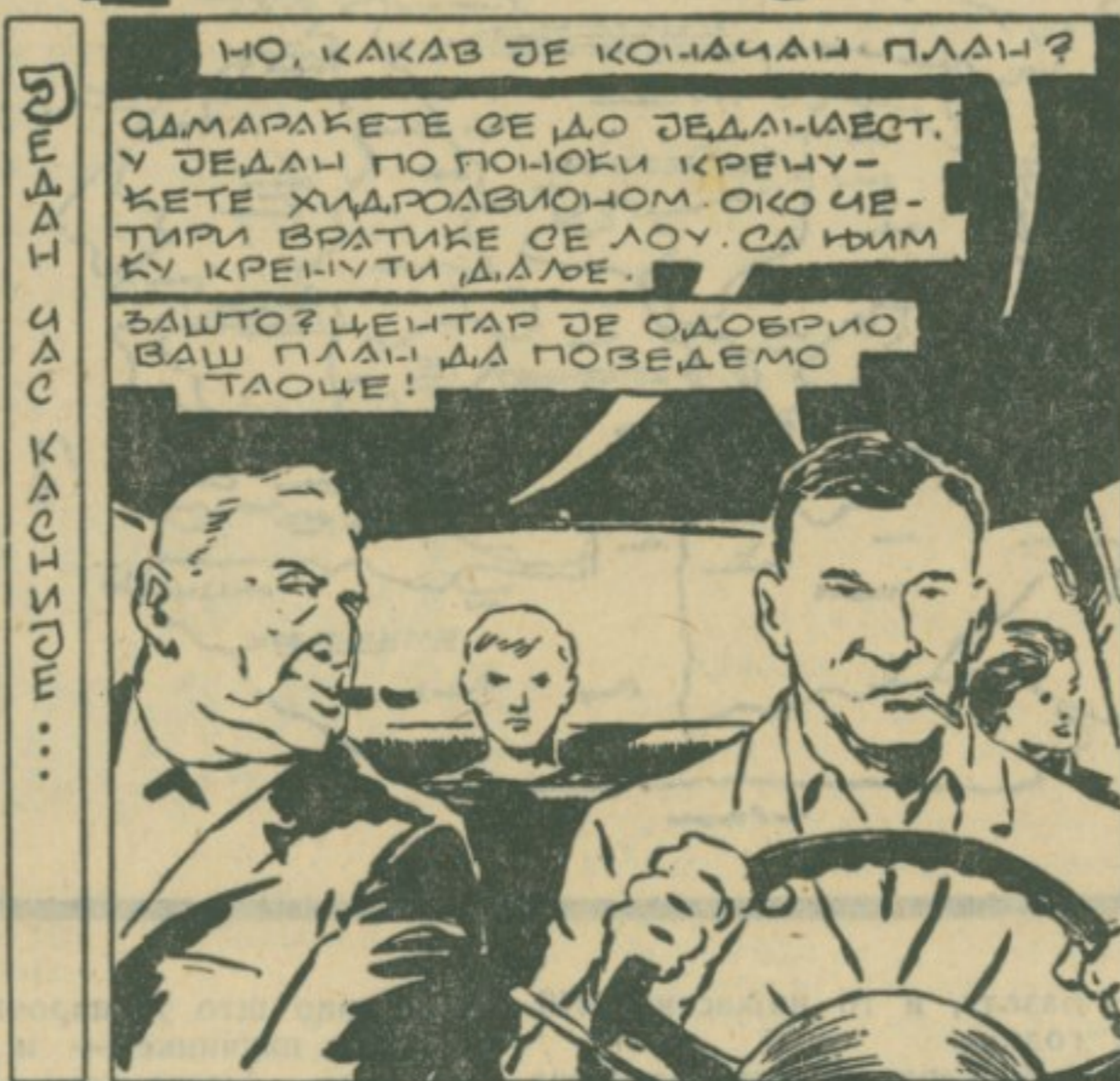
УВАЛА, СТАРИ! Д СЛАД, ЗБОГОМ!

ФРАНЦУЗИ ЈЕДУ МАЊЕ ХЛЕБА

Французи, који су одувек били познати као велики љубитељи свог доброг хлеба, троше га све мање. Из званичних података види се да су житељи Француске око 1.800 године били у стању да поједу читав килограм дневно, од 1.900. та количина је сведена на 443 грама, а садашњи дневни оброци хлеба износе свега 236 грама.

Сашиурн долази у помоћ

ЦРТА И ПИШЕ Ђ. ЛОБАЧЕВ



СА ШАХОВСКИХ БОРИЛИШТА



Предлажемо вам кратку шетњу кроз шаховска збивања овог века, која ће нам приближити и шаховску игру и њене јунаке. Како су се играли шаховски турнири? Од чега су живели шаховски професионалци?

Турнир у Монте Карлу

Пре 65 година, или тачније 3. фебруара 1901. године почео је први међународни турнир у Монте Карлу. Организатор је био нико други до управа Казина, која је желела да помоћу шаха привуче нове посетиоце и туристе. Одредбе правилника по коме се турнир играо биле су врло интересантне. За први начин реми сваки од играча добијао је по 1/4 поена. Затим су партнери који су ремизирали између себе били дужни да играју нову партију. Победник је добијао још пола бода, а поражен — ништа. У случају да се и друга партија завршила без одлуке, оба играча добијала су још по 1/4 поена. Очевиодно је да су организатори турнира желели на тај начин да се боре против

браих ремија и да утичу на играче да се боре. Прво место на турниру заузео је Јановски са 10,25 поена (из 13), други је био Шлехтер — 9,5 док су Чигорин и Шевер поделили треће и четврто место са по девет поена.

Инцидент на турниру

Четврти општеруски турнир одигран у Петербургу од 22. децембра 1905. до 15. јануара 1906. године познат је по инциденту који је довео до тога да је Чигорин напустио турнир. У партији Чигорин — Избински оба играча дошла су у страховиту оскудницу времена за размисљање па су престали да бележе партију. Морали су за два часа да поведу по 36 потеза. Партија је текла муњевитом брзином. У 38. потезу Избински је погрешио и добио мат, а Чигорин партију. Према шаховским правилима све је било у реду. Али, тада на сцену ступа један члан турирског одбора. Он саопштава да је Чигорин још у 35. потезу изгубио због прекорачења дозвољеног времена за размисљање! Он је то утврдио „одока“ јер шаховских часовника са контролним заставицама није било. Чигорин је уложио протест, али је турнирски одбор потврдио одлуку о губитку партије. Ни колективна молба учесника турнира да се спорна одлука преиспита није уродила плодом. После овога Чигорин је иступио са турнира и мада није одиграо више од половине партија њему су забележене нуле до краја турнира. Турнирски одбор и ту је начинио грешку: требало је да га избрише са турнирске табеле.

Шах у кавезу с лавом

Живот шаховских велемајстора у првим деценијама овог века био је пун материјалних тегоба. Сваки од њих

сналазио се на свој начин да би прибавио средства за живот. Тако је Ласкер за сталног партнера имао једног и муњног човека из Берлина. Уз добру накнаду играо је с њим најнеобичнија отварања (1. Сф3, затим је вукао пешака на ф3 и скакача доводио на ф2). Многи су у кафанама играли у мањој или већој улог при чему су партнерима давали „форе“, од пешака до даме. То су чинили и др Савијељи Тартаковер и Андреј Лилијентал у Паризу. Ипак, то за живот није увек било довољно. Једном су били у ситуацији да истекну велику суму новца. Неки окротитељи звери хтео је да освежи свој програм па им је предложио да у лављем кавезу одиграју брзопотезну партију. Том приликом „шар животиња“ треба ло је да одигра функцију главног судије. Тартаковер и Лилијентал су одбили примамљив предлог. Нису веровали



да ће се „судија“ у току партије понашати баш по шаховским правилима или...

Бесплатна улазница

Пре много година у берлинској кафани „Кениг“ давали су алтернативну симултану утакмицу др Александар Аљехин и Ефим Богољубов. Интересовање је било велико али су цене улазница биле висо-

МАЛИ МЕСЕЦ

Наша планета није увек кружила око Сунца у пратњи једног пратиоца — Месеца: некада их је било два. Али, тај други пратилац сунше се приближио Земљи, распао се и његови делови расејани су по територији данашњих Чилеа и Аргентине. Та космичка катастрофа догодила се пре 6800 година.

До таквог закључка дошли су највећи бразилски и амерички стручњаци после трогодишњег проучавања места где су, како се претпоставља, пали комади Малог Месеца. Ту су они открили читав низ великих кратера сличних онима на Месецу и много метеорита истоветног састава. Кратери су по њиховом мишљењу трагови пада највећих комада распаднутог Малог Месеца који су пробиле Земљину кору. По ивицама кратера и у њиховој околини нађени су и комади дрвеног угља: очигледно остаци дрвећа које су метеори сатерали у тло или их засули својом усижаном масом. Мерења извршена помоћу радиоугљеника показала су да се ово догодило пре око 6.000 година.

Као потврду својих закључака научници наводе и старе легенде јужноамеричких Индијанаца и њихова предања



која су записали шпански и португалски конкистадори. Тачније говорећи, индијански фолклор је управо и навео научне институције да упуте своје експедиције у овај крај. Други Месец... његово распрскавање... пад његових остатака на земљу... И то већ у историјско време, када се у Египту завршио период Друге културе, када се организовало класно друштво и образовала деспотска држава с фараонима на челу. То звучи као чиста фантастика, чак не ни као научна фантастика Али, испод извештаја о космичкој катастрофи стоје потписи познатих научника који су своје закључке објавили у озбиљном научном часопису „Сајанс“.



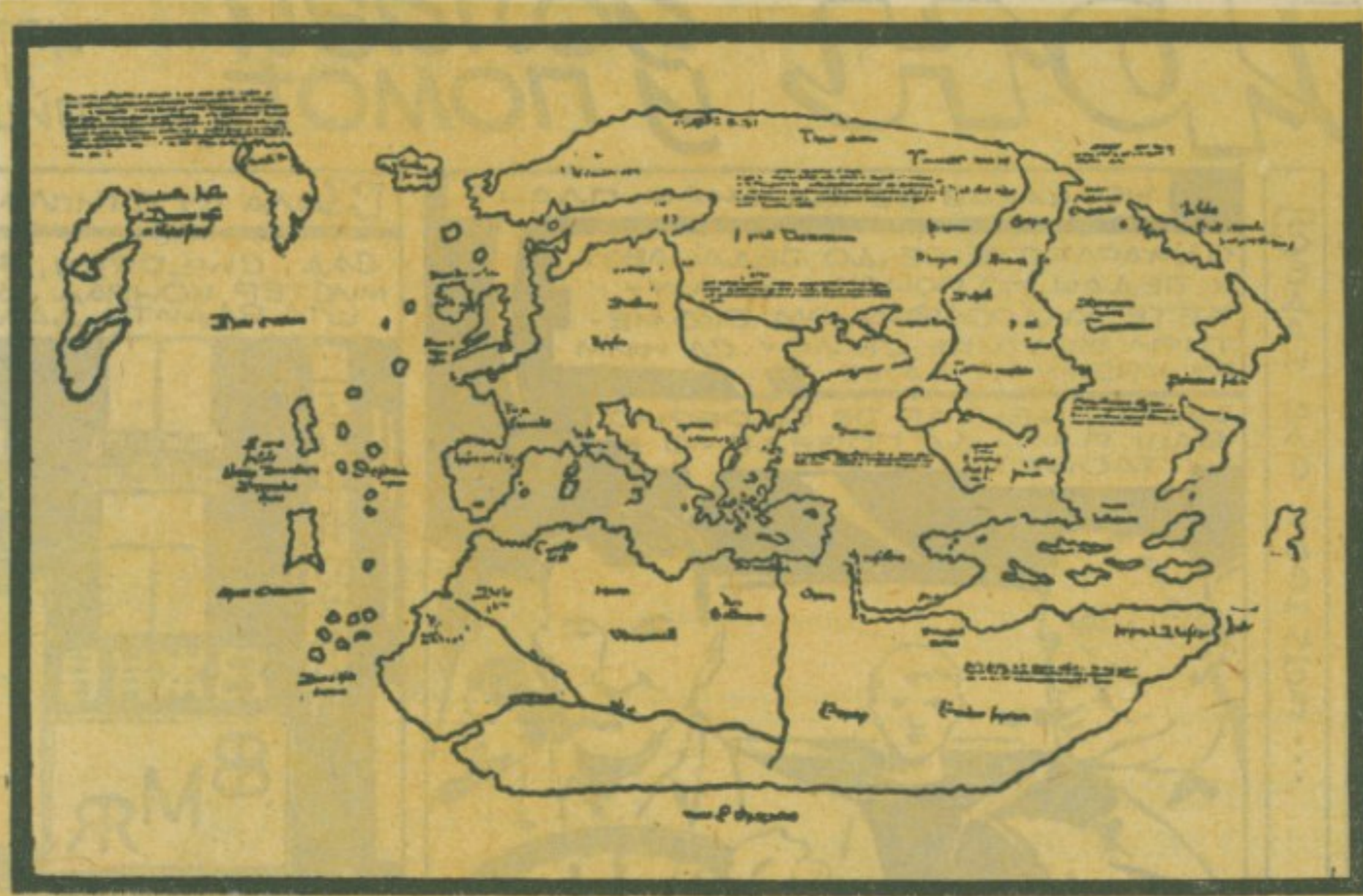
ЕЛЕКТРИЧНИ УЛОШЦИ

Онима којима крв не циркулише најбоље као и ловцима и љубитељима зимског спорта намењени су електрични улошци на нашој слици. Пошто се добро загреју, извуче им се утикач и ставе се у обућу. Они који су пробаили овај швајцарски изум кажу да су улошци нарочито погодни приликом великих лапавица кад се обућа лако овлажи.

МАЈМУНИ И ТЕЛЕВИЗОР

Управа зоолошког врта у Токију доживела је лоше искуство са телевизором у мајмуноској кавезу. Певачици на екрану мајмуни су хтели да угурају у уста банану, а кад то нису могли, ван себе одбеса, стали су да гађају апарат каменицама, комадима дрвећа и свим што им је било на домаку.

ЈОШ ЈЕДНО
СВЕДОЧАНСТВО:
**КОЛУМБО
НИЈЕ ПРВИ**



Пожуео комад перга- мента са искрзаним и- вицама. Размере му нису велике: око тридесет са четрдесет сантиметара. Али својим значајем за науку „тежи“ је од неколико ве- ликих томова.

Прелиставајући неки аноним ни рукопис у коме се опису- је једно полуфантастично средњовековно „путовање у земљу Татарију“, један исто- ричар са Јенског универзитета неочекивано је међу ње говим страницама открио геог- рафску карту која није има- ла никакве везе с рукопи- сом.

Историчар се уздржао од било каквих изјава о сенза- ционалном открићу. Он и ње гове колеге сазнали су „кон- зилијум“ од најистакнутијих историчара Сједињених Аме- ричких Држава, позвали су стручњаке из Британског му- зеја. И цртежи на карти и текст, а и материјал на којој је израђена, били су подвр-

нути најбрижљивијем испи- тивању. При том су примење не само оне методе анализе које ни најмање неће оште- тити карту и било на који начин онемогућити њено да-ље проучавање.

Испитивања су трајала о- сам година. Специјална ко- мисија објавила је своје зак- ључке на скупу коме је да- то веома свечано обележе. Стручњаци су одбацили сва- ку сумњу да би карта могла бити фалсификат: њу је са- ставио непознати монах у

Базелу, и то најкасније 1440. године.

На карти се јасно распозна- ју обриси Европе. Обале Сре- доземног мора, Бискајског залива, Северног мора, па чак и Црног, Азовског и А- ралског биле су добро поз- нате састављачу карте. Он је имао више или мање тачну представу о северном делу Африке, о Арабији, јужној и југоисточној Азији укључу- јући и Индију, индонезан- ски архипелаг и јапанска остр- ва.

Али, оно што је нарочито узбудило научнике — и не само њих — јесте леви горњи део карте. Ту је иза тачно унесених острва Ислан- да и Гренланда ушртана зем- ља која не може бити ништа друго до Америка.

Али, тај континент је Ко- лумбо открио тек 52 године касније пошто је базелски монах сигурном руком ушр- тао на карту један његов део!

Откуд је он могао да зна, и то прилично тачно, обриси

полуострва Лабрадора, Хад- соновог мореуза, залива Св. Лоренца? Испитивање помо- ћу микроскопа омогућило је да се прочита и забелеш- ка: „Винланд. Откриена од стране Бјарнија и Лейфа“.

Ето откуд је црпео своје податке базелски монах који вероватно никад у свом жи- воту није видео море. Он је очигледно знао за смеле под- виге Викинга на Северном Атлантику, о лутањима која

су старе Скандинавце дове- ли до обале Америке — која у то време још није носила то име — и то три стотине година пре Колумба.

Није искључено да је Ко- лумбо пре своје историјске пловидбе видео ову карту. То, разуме се, нимало не умањује Колумбове заслуге јер је он ипак први стварно упознао човечанство с Но- вим светом.

Твиста
ЧИТАЛАЦА

Драго редакцију,

Зовем се Гаља и живим у СССР, у граду Уст'-Каменогорску. Имам 14 година и идем у седми разред основне школе. Желела бих да се дописујем с вршњацима из Југославије. Молим вас, пошаљите ми адресу девојчице која такође иде у седми разред. Волим филм, читам пуно и скупљам марке и фотографије филмских глумаца.

Моја адреса:

Панковој Галине М.
В. К. О. гор. Уст'-Каменогорск
п/о 31 Сибинскаја 8

Ученик сам VIII разреда основне школе и хтео бих да се дописујем са друговима и другарицама из свих крајева наше земље. Интересује ме музика, филм, спорт (навијам за „Партизан“), књижевност и сликарство.

Дописивао бих се и са сталним читаоцима „Политики- ног забавника“ дакле, са свима који су мојег годишта (па чак и навијачима „Црвене звезде“).

Радомир Вучковић
уч. VIII раз. осн. школе
Рајац — Крајина

Имам 16 година. Скупљам разгледнице, марке, фото- графије глумаца и певача, дупликате, медицинске рецепте, садржаје филмова. Хтео бих да се дописујем са вршња- цима. Дајем разгледнице Македоније и марке Совјетског Савеза.

Ученик сам I разреда гимназије
Кемал Коминовски
Ресен — СРМ
поштански фах 32

Желим да се дописујем са другарицама од 16 година. Ученик сам ветеринарске школе у Љубљани (3. година).

Ђурчић Мишко
Љубљана — Цеста в. Местни лог, 47/5.

Имам 16 година и скупљам марке, али ми је веома тешко да дођем до марака из ваше земље. Обратио сам се једном нашем листу и они су ми одговорили да је „Полити- ка“ највећи лист у Југославији и да се обратим редак- цији њеног листа за омладину „Политикин забавник“. Ако можете да одвојите мало времена и да ми сакупите нешто марака био бих вам веома захвалан.

Arthur J. Foster
49 Nisbett Street
East Reservoir № 19
Victoria
Australia

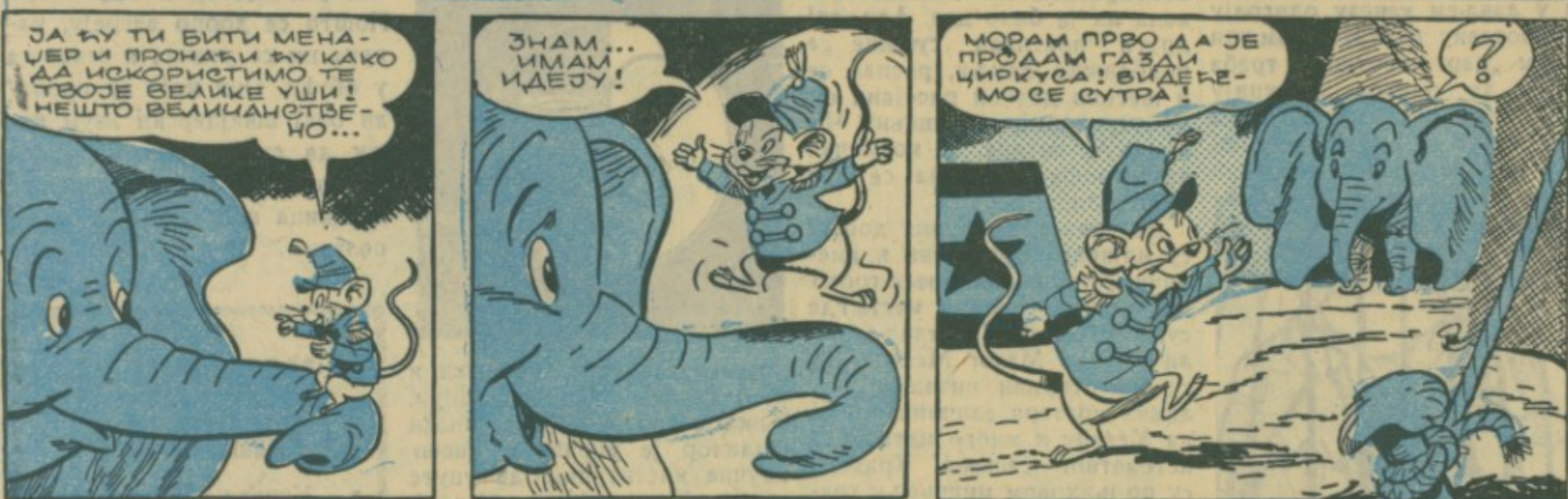
УЗЕНГИЈЕ НИСУ СТАРЕ

Не зна се тачно када је човек почео да користи коња за јахање; претпо- ставља се да је то било пре 5.000 година. У почетку су људи јахали голе коње, а касније су почели на њих да стављају неке подмета- че све док нису пронашли седло. Али још пуне 3.000 година људи су јахали без узенгија услед чега је ста- билност јакача била мала тако да су их пешаци лако свлачили са коња. Због то- га коњица није била много цењена у старом веку. Ни Грци ни Римљани нису имали неку јачу коњицу, а ови последњи су освојили огромну империју захва- љујући пешацима. Када је тачно први пут употребле- на узенгија тешко је рећи. На сачуваним индијским гравирама из II столећа пре наше ере види се нека вр- ста каиша на које су се но- ге ослањале за време јаха- ња. Тек шест векова кас- није појавиле су се у Кини праве узенгије које су се касније пренеле у Кореју и Јапан, а затим назад пре- ма западу преко Персије. Око 700. године почеле су се употребљавати у Цари-

граду а нешто касније и у Европи. Оне су омогућиле појаву коњаника-оклопни- ка које је било тешко из- бацити из седла и који су били непобедиви у рату. Заиста је необично да једну тако просту направу људски мозак није могао тако дуго да измисли док је, у исто време, пронашао далеко компликованије у- ређаје.



WALT DISNEY **ДАМБО**





Питер Хоп је професионални ловац и водич богатих ловаца-аматера који желе да у џунглама Азије или Африке доживе авантуре о којима су само читали у књигама. А са таквим ловцима понекад је теже изаћи на крај но са најопаснијим дивљим зверима.

ХАРВЕЈ-СОКОЛОВО ОКО

сам се због тога у село да наћем хајкаче. То није било тешко, јер је медвед већ причинио много штете сељацима.

Пошто сам с њима договорио, вратио сам се у логор где сам затекао Харвеја како маже јодом огромну чворугу на челу.

— Шта се догодило?
— Онај глупи мајмун бацио је једну грану на мене. Обрачунаћу се с њим сутра.

Али ми је после испричао како се то у ствари одиграло. Харвеј је бацио свој нож на старог мајмуна који се вечито врема по логору. Мајмун се у том тренутку налазио на дрвету и бачени нож зардио се у стабло.

Харвеј је пришао да га извади, али је мајмун био бржи. Срећом, мајмун је био спретнији од Харвеја: дршка дожа погодила је нашег госта у чело.

— У овом крају мајмуни се сматрају свetim животињама — приметио сам му за вечером — и не треба их дирати. Уосталом, сутра крећемо у лов на медведе.

— Величанствено! — ускликнуо је и ја сам са олакшањем констатовао да је већ заборавио мајмуна.

Сутрадан сам натерао Харвеја да скине кожно одело и обуче обичну ловачку кошуљу и кратке панталоне. Са својим белим чвороватим коленима која су му вирила из кратких панталона изгледао је прилично безопасан. Предложио сам му да узме једну од својих великокалибарских пушака.

— Не — одговорио је. — Кад Харвеј — Соколово око испали из своје пушке метак у било коју животињу — с њом је свршено.

Убрзо му се указала одлична прилика да своју теорију докаже у пракси. Стари медвед управо је изишао из своје јазбине на литицу с које се отварао диван поглед на бојно поље. Харвеј је три пута узастопце опалио на медведа који се спуштао низ обронак право на њега и три пута промашио. Дошло је до неизбежног судара: остатак пута до

је дала природа — одговорио сам му. — И не шушкајте тим бомбонама.

Харвеј је понео у ноћни лов пуну кесу слаткиша.

— Најбоље средство против сна — објаснио ми је.

Уверивши се да је његов лежај дивен сваке удобности и да на њему неће моћи да заспи, отприлику сам „резервног“ ловца до његовог дрвета, а ја сам заузео бусију иза једног камена одакле сам могао да видим све што се догађа око смоквоиног стабла.

Медвед се појавио око једанаест часова и почео да скупља опале смокве. Када их је све појео, стао је да тресе дрво не би ли још која опала. Чуо сам његово незадовољно мумлање. Гладан медвед није пријатан сабеседник. Проверио сам своју пушку — у случају да се упуту према мени.

Али, све је ишло како смо предвидели. Медвед је још неколико пута обишао око



подножја узвишице превалили су у узајамном загрљају.

— Готово — жалосно је приметио Али. — А обећао ми је десет рупија ако убијем медведа.

Нашли су Харвеја, без даха, крај једног камена. Очигледно, растао се с медведом када су налетели на ту препреку. Све је било на свом месту, сем Харвејевог левог ува које је Али нашао неколико метара ниже.

Отпремили смо Харвеја што смо брже могли у најближу болницу. Хирург нам је саопштио да наука није у могућности да врати уво на старо место.

— Сачувајте га — прошапутао је Харвеј пре него што нас је анестезија раставила.

После неколико дана Харвеј се поново појавио у логору. Глава му је била уфачлована, а он сам жедан освете.

— Шта се догодило с медведом? — питао је. — Надам се да није још дуго газио по овој земљи.

— Још је у својој јазбини — одговорио сам му. — Можете га устрелити... ако будете мало боље циљали.

Знали смо да тај медвед има навику да се ноћу спушта с планине да би се сладио смоквама с дрвета које је расло иза села. У планину се увек враћао пешчаном јаругом.

— Тамо ћемо му приредити заседу кад буде пун месец — предложио сам.

— Прилично је компликовано циљати ноћу — приметио је Харвеј.

— У јаруги има једно велико дрво. На њему се може начинити платформа од бамбуса. Све што се од вас тражи је да остаете будни.

Можда овај савет изгледа сувишен, али је заиста чудно како често људи заспе баш онда кад треба да остану будни. Ноћ у џунгли изгледа бескрајна онима који не умеју да слушају њене гласове.

Харвеј се увредио на мој савет. Неко време се дурио, а затим је благоизволео да примети:

— Да се нисте усудили да пуцате на медведа пре мене.

— Ја никад не пуцам сем ако ме околности на то не присиле. Седећу тамо само да бих вас звиждуком обавестио кад се медвед појави. Чим будем звиждуо, спремите се да пуцате.

— А кад ће бити пун месец?
— Кроз два дана.

Нисам казао Харвеју да ће један од мојих ловаца седети такође на дрвету, нешто дубље у јаруги. Хтео сам да будем сигуран у исход лова, да наш гост не би имао разлога да продужи свој боравак.

После вечере повео сам Харвеја његовом дрвету. Када се успео на врх помоћу лествица од ужали, Али их је одвезао и сишао с дрвета. Увек се држим те мере предострожности: морао сам бити сигуран да онај ко седи на дрвету не може да сиђе. У том случају увек знате где да тражите ловца ако се нешто догоди.

— Требало би ми нешто меко да ставим испод себе — жалио се Харвеј одозго.

— Мораћете се задовољити оним што вам

је дала природа — одговорио сам му. — И не шушкајте тим бомбонама.

Харвеј је понео у ноћни лов пуну кесу слаткиша.

— Најбоље средство против сна — објаснио ми је.

Уверивши се да је његов лежај дивен сваке удобности и да на њему неће моћи да заспи, отприлику сам „резервног“ ловца до његовог дрвета, а ја сам заузео бусију иза једног камена одакле сам могао да видим све што се догађа око смоквоиног стабла.

Медвед се појавио око једанаест часова и почео да скупља опале смокве. Када их је све појео, стао је да тресе дрво не би ли још која опала. Чуо сам његово незадовољно мумлање. Гладан медвед није пријатан сабеседник. Проверио сам своју пушку — у случају да се упуту према мени.

Али, све је ишло како смо предвидели. Медвед је још неколико пута обишао око

је дала природа — одговорио сам му. — И не шушкајте тим бомбонама.

Харвеј је понео у ноћни лов пуну кесу слаткиша.

— Најбоље средство против сна — објаснио ми је.

Уверивши се да је његов лежај дивен сваке удобности и да на њему неће моћи да заспи, отприлику сам „резервног“ ловца до његовог дрвета, а ја сам заузео бусију иза једног камена одакле сам могао да видим све што се догађа око смоквоиног стабла.

Медвед се појавио око једанаест часова и почео да скупља опале смокве. Када их је све појео, стао је да тресе дрво не би ли још која опала. Чуо сам његово незадовољно мумлање. Гладан медвед није пријатан сабеседник. Проверио сам своју пушку — у случају да се упуту према мени.

Али, све је ишло како смо предвидели. Медвед је још неколико пута обишао око

је дала природа — одговорио сам му. — И не шушкајте тим бомбонама.

Харвеј је понео у ноћни лов пуну кесу слаткиша.

— Најбоље средство против сна — објаснио ми је.

Уверивши се да је његов лежај дивен сваке удобности и да на њему неће моћи да заспи, отприлику сам „резервног“ ловца до његовог дрвета, а ја сам заузео бусију иза једног камена одакле сам могао да видим све што се догађа око смоквоиног стабла.

Медвед се појавио око једанаест часова и почео да скупља опале смокве. Када их је све појео, стао је да тресе дрво не би ли још која опала. Чуо сам његово незадовољно мумлање. Гладан медвед није пријатан сабеседник. Проверио сам своју пушку — у случају да се упуту према мени.

Али, све је ишло како смо предвидели. Медвед је још неколико пута обишао око



дрвета, а затим је кренуо јаругом, према месту где је био Харвеј. Завиждуо сам.

Напрегнуто сам чекао пуцањ. Али, све је било тихо. Царовала је злослутна тишина. Кренуо сам уз јаругу и, најзад, угледао силуету дрвета. Била је то опасна зона и ја сам успорио корак. Не знам ни сам шта сам очекивао, али у сваком случају нисам ни сањао да ћу на платформи угледати медведа. Мало више изнад њега, обгрливши и рукама и ногама једну не баш сигурну грану, згрчио се Харвеј — Соколово око. На земљи, испод дрвета, угледао сам пушку, нож и хартијце у које су биле увијене бомбоне. Очигледно, закључио сам, Харвеј је заспао, па је испустио кесу с бомбонама. Медвед, ослабевши се неочекиваним поклоном, кренуо је да провери да на дрвету није остало још укусног и њему непознатог воћа. Харвеј се пробудило таман на време да одступи с платформе.

Медвед, не приметивши мој долазак, подигао се на платформи на задње ноге и стао да тресе врх дрвета. Харвејева грана је запуцкетала. Схвативши да он неће моћи да се даље одржи на тој ниједан секунд, опалио сам из своје двоцевке. Два тамна предмета истовремена су пала с дрвета и ја сам ујашнут помислио да сам их обојицу погодио.

Харвеј је први треснуо о земљу. Вероватно због тога што је већ падао кад сам ја пуцао. Медвед је пао на њега. Поново сам напунио пушку и пришао.

Медвед је био мртав и ја сам га превалио у страну очекујући да испод њега угледам — шницлу. Срећом, тло је било меко и Харвеј је био жив и неповређен. Само онесвешћен. Требало ми је десет минута да га повратим.

— Шта се догодило? — питао је Харвеј кад му се вратио дар говора.

— Циљали сте задивљујуће прецизно — одговорио сам.

— Ништа не знам. Све ми се помешало у глави.

— Тако и треба да буде. А сад можете да се са својим трофејом вратите у Америку.

Вративши се у логор, ја и Али смо задивљујућом брзином одрали медведа и натоварили Харвеја с медвећом кожом у џип.

После десет часова труцкања по врелом сунцу стигли смо на аеродром где је Харвеј сместа приредно мали скандал: посвађао се кад су медвећу кожу хтели да утоваре у одељак за пртљаг. Професионални осмех љупке стјуардесе претворио се у гримасу гнушања када је Харвеј ушао у салон авиона са својим „мирисним“ трофејом...

И њорџреј и историја

Недавно је у Лондону популарно продају један портрет краљице Викторије. То није обичан портрет, јер није рађен ниједном познатом сликарском техником, већ пре један куриозитет. Портрет краљице Викторије, веома успео

што се тиче сличности, потпис „Б. Израел“. Њен црне 173.000 речи руком исписаних црним мастилом. А тим речима истовремено је изложена читава историја њене владавине. Слика има размере 90 x 63 сантиметра, рађена је четири и по године и носи



садашњи сопственик Дејвид Монти жели сад да је прода.

На нашем снимку је Дејвид Монти са својом неobicном сликом и један де-таљ с портрета.

садашњи сопственик Дејвид Монти жели сад да је прода.

На нашем снимку је Дејвид Монти са својом неobicном сликом и један де-таљ с портрета.

О ЈЕДНОЈ ПЕЊИНИ, ШЕРИФУ И ЧЕТИРИ РАЗБОЈНИКА



Пре много хиљада година, када територија данашње америчке савезне државе Аризоне још није била безводна пустиња, у крчњачким насллагама које је за собом оставило огромно дрвно море, подземне воде изду биле су необичан лавиринт. Вода је украсила зидове подземних ходника и одаја фигурама патуљака, вила, животиња и птица.

Испитивање пећине почело је тек 1922. године. Служба за заштиту природних реткости уложила је четири године труда да би израдила делимичан план ходника и пролаза, поставила путоказе, степенице и заштитне оgrade. Можда је за време тих радова и био затрпан главни ходник који је, како се прича, био дуг близу сто километара. По завршетку ових радова до лавиринта био је отворен за туристе; пећина је претворена у природни музеј јединствен у свету. Легенде везане за лавиринт „пресењене“ су у неспитани део пећине. Необична прича о четири разбојника и једном шерифу везана је баш за ову пећину.

... Догодило се то 1884. године. Недалеко од града Таксона у Аризони, експресни воз компаније „Велс-Фарго“ напала су четири наоружана бандита. Опљачкавши поштански вагон, у коме се налазило 62.000 долара у злату, разбојници су се сакрили у пећину Колосал која, додуше, у то време још није била толико чувана те због тога и није имала овако помпезно име, као данас.

Полиција је брзо ушла разбојницима у траг, и полицајци су се улогорили испред улаза у пећину. Шериф је веровао да је то једини улаз и због тога је смислио да чека све док глад не натера преступнике да напусте своје склониште. То му се чинило мудрије но да с њима заподене битку у тамној пећини.

Опсада је трајала већ две седмице. Најзад је шерифу досадило чекање па је наредио својим људима да накупе грања, дрва и мокрог лишћа и да на улазу запале ватру. На мера му је била да димом истера те „тврдоглаве идиоте“.

Изненада се чуо топот и до пећине је, на коњу покривеном пеном, дојахао један каубој.

— Здраво, шерифе — довикнуо је подсмешљиво гледајући шерифа-дебељка. — Зар мислиш да су они момци још у тој рупи и да чекају да им ставиш лисице на руке и одведеш их на електричну столицу. Долазим право из Вилкокса, где се четири одлично наоружане делије шет кају по граду, шенлауче улицама, пију у салуну и хвалишу се како су насамарили некога тупоглавог шерифа. Да то ниси, којим случајем, баш ти. А, стари?

Оставивши неколико људи крај пећине, разбеснели шериф с главничом полицајца појурио је у Вилкокс. Подаци су били тачни — бандити су пијанчили у салуну. Шерифов одред опколио је салун. На шерифов позив да положе оружје и да се предаду, одговорили су пуцањем. У же стоком окршају три бандита су убијена а само један ухваћен жив. На суђењу је упуорно порицао да зна где је злато.

то скривено, али је испричао све о другом улазу у пећину кроз који је и побегао са својим друговима. Шериф и агенти компаније „Велс-Фарго“ нашли су тај улаз на другој страни брда, али ма колико да су тражили, злато нису нашли. Бандит је био осуђен на 28 година тешке тамнице.

Издржао је целу казну: врата затвора отворила су се пред њим тек 1912. године. Без задржавања отишао је право у Таксон — свакако не због тога да би из сентименталних разлога обишао место где је провео своју младост. Бивши разбојник задржао се у Таксону неколико седмица,

а затим се упутио пећини. Ушао је у њу и — као да је испарио. Више га никад нико није видео. Један агент „Велс-Фаргоа“, који је ишао његовим трагом кроз замршене пећинске ходнике, нашао је само празне вреће за новац на којима се још јасно распознавао печат компаније. Тако је до данас остала тајна ко је и када однео благо из пећине: четири разбојника још 1884. године, њихов друг по изласку с робије или можда неко од становника из околине кога је прича о скривеном новцу навела да претражи пећину.

У ЧАСТ ФЕРНАДЕЛА

Лик славног француског комичара Фернадела остаје овековечен на медаљи, која ће бити израђена у државној ковници у Паризу.

РИБЕ ПАМЕТНИЈЕ

Познанаоци риба тврде да су оне постале много, да тако кажемо, паметније. Способне су да разликују рибарски брод од великог по њих безбедног путничког брода. На пример, сардине одлично распознају брујање мотора барки рибара који специјално лови сардине: чим тај звук чују разбеже се на све стране.



ПОСРАМЉЕНИ ДЕБЕЉКО

У италијанском граду Кавуру одржан је недавно конкурс за најдебљу жену у Италији. Када је на сцену изишла млада девојка Маргарита Кауда, члановима жирија било је јасно да нема никаквог смисла да се такмичење настави. У лакој хаљини Маргарита је била тешка 211 килограма. Чак је и Луиђи Комето, италијански рекордер у дебелини међу мушкарцима, који је био позван на конкурс као почасни гост, морао признати да је побеђен: он је тежак свега 157 килограма.

ПАЗИ, СКУПЉА СЕ!

Из свежња новчаница од сто франака чиновник банке извукао је једну. „Ова је лажна“? узвикнуо је. — Лош фалсификат. Банкнота је била шест милиметара краћа и 2 милиметра ужа од осталих. То је зачудило стручњаке јер на фалсификованим банкнотама обично је штампа лоша, али су оне увек тачно онолико велике као праве. Тек у државној банци утврђено је да је мања банкнота — била права. Само се „скупила“ јер је остала у цепу хаљине опране у машини.

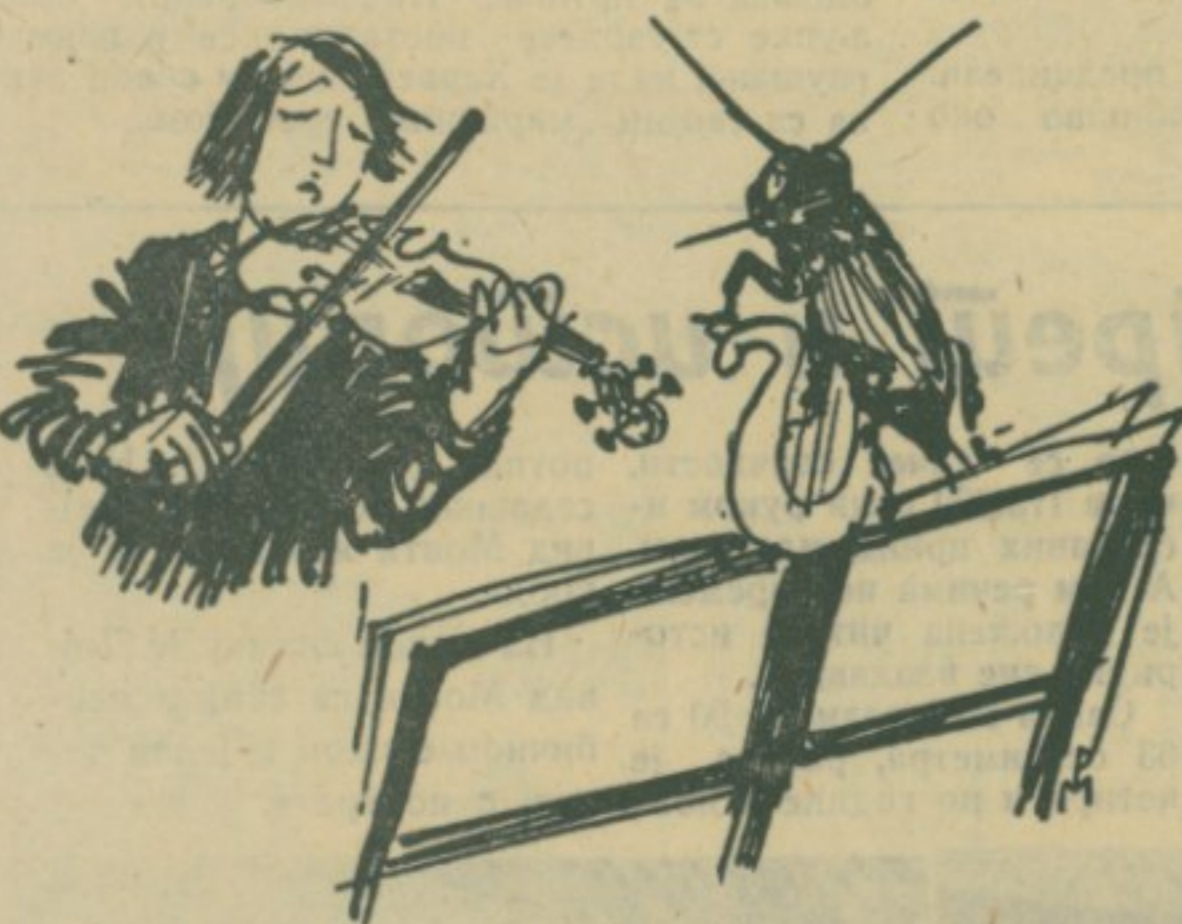


Пример за углед



У Твајросу у Енглеској, родитељи се више не секирају ако њихово дете неће да се пере под изговором да се боји воде. Они га једноставно одведу у месни зоолошки врт да би му показали Малог Џоа, горилу од 22 месеца, који не само да је фанатични присталица купања већ и „прави“ глумач. Пре него што почне са умивањем Мали Џо обавриво умочи „руку“ у воду да би проверио колико је топла. Затим се насапуња и истрља а при том прави све могуће покрете. Он чак има обичај да пере зубе и да после тога испира уста директно испод славине. Задовољство са којим он обавља ово купање је тако велико и заразно да деца једва чекају да оду кући и ураде то исто.

За сада купање Малог Џоа управни зоолошки врт не представља никакав проблем, шта више сад имају много већи број посетилаца. Али шта ће бити кад ова беба-горила постане одрасли мужјак, то ни његова учитељица, иначе директор овог зооврта Моли Бадхем, не уме да каже.



Дуготрајна истраживања природњака и љубитеља животињског света показала су да у музици уживају многи инсекти па чак и рибе.

У античкој Грчкој и касније у Риму приказани су на гравирама у камену попки како свирају у флауте у стојећем стању. Изгледа да су стари Грци знали да и поспе при влачи музика човека. У Јапану и Кини могу се срести љубитељи попаца који се бање њиховом дресуром. У овим земљама се одржавају чак и права такмичења у певању по паца.

Према мишљењима неких природњака изгледа да овај инсект стварно осећа задовољство кад чује свирање виолине. — Колико сам пута — каже један француски природњак — видео како заборавају на обзривост и поллазе у оном правцу одакле се чује музика и при том јако машу својим антенама.

Научни радови др Хубера са универзитета у немачком граду Тибингену сведоче да зрицање попаца има своја правила. Било како било, тек он препознаје музику и она га као и човека привлачи.

Они се могу чак и припитомити. Један француски зоолог препоручује овај начин: зрицавцу који зриче треба се без буке приближити полако звиждујући неку мелодичну арију. Придобијен мелодичном инсект ће дозволити да му се човек сасвим приближи. Ако му пружи неки штапић, он ће се успузати до његовог образа.

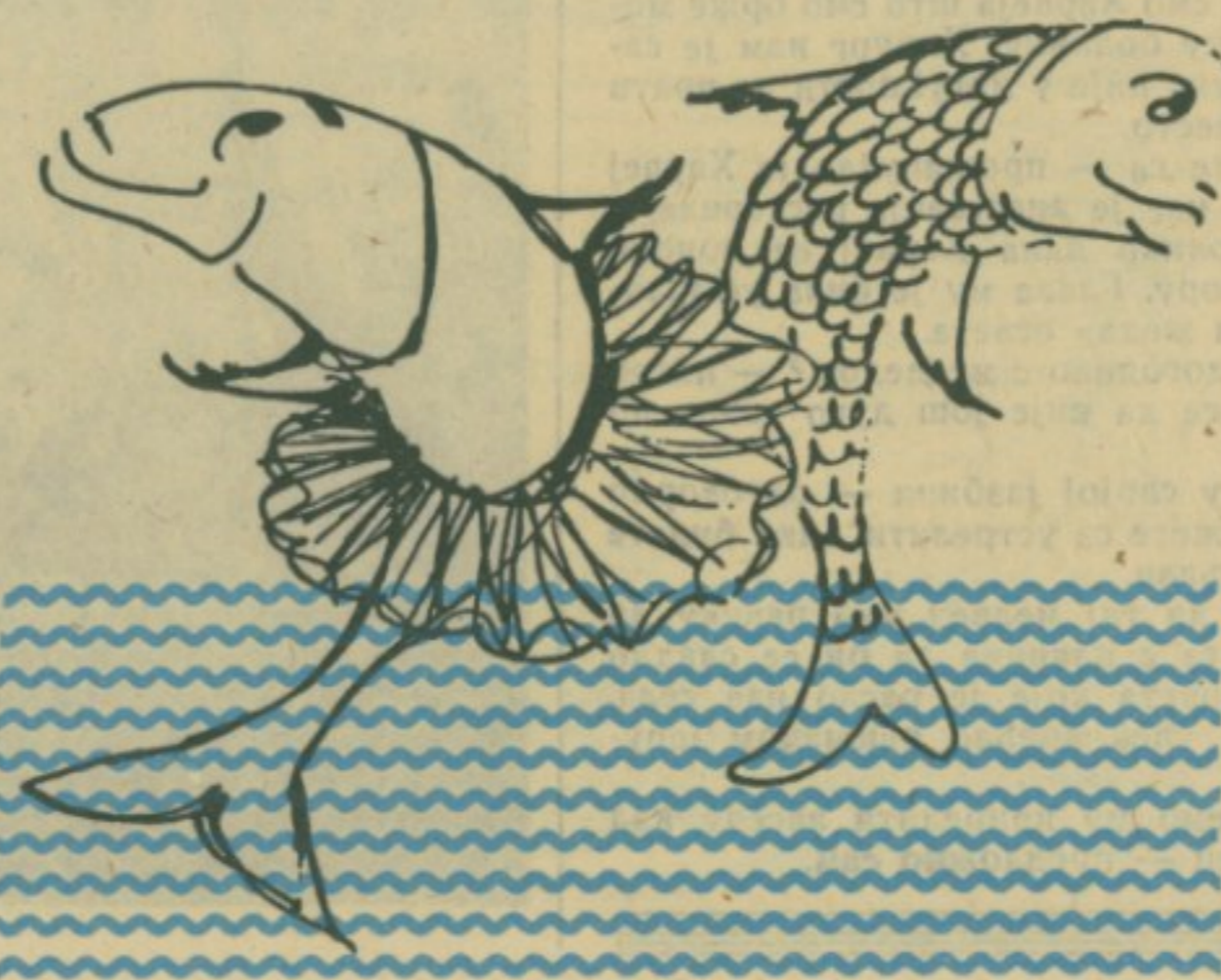
Да су пауци „осегљиви“ на музику познато је већ одав-

но. Чак постоје и бајке у којима су они главни јунаци.

Бернарден де Сен-Пјер Жак Анри (1737—1814), француски књижевник, у једном свом на пису каже: „У углу једне настањене собе живели су мирно пауци који су се покретали само кад би се из суседне собе зачули звуци виолине, а покаткад би се и приближили музичару. Својим мрежама враћали би се чим би звуци престајали“.

Поменимо и случај француског књижевника Пола Пелисона (1624—1693), који је као затвореник провео пет година у Бастиљи. Пелисон је за затворског друга имао једног Баска чија му је свирка на гајдама ублажавала тешки затворенички живот. Једном приликом Пелисону па жњу привукао је паук који

ЖИВОТИЊЕ ЉУБИТЕЉИ МУЗИКЕ



је плео мрежу у углу њихове затвореничке собе. Паук се приближавао свирачу гајди, валда да би га боље чуо, и враћао се плетењу мреже чим би свирање престајало. Сваки пут кад би Баск свирао догађало се исто.

Француски композитор белгијског порекла Грегри Андре Ернест (1741—1813), имао је такође једног припитомљеног паука. Кад год би музичар свирао на клавиру, паук би се спуштао да би слушао свирку а у своју мрежу се пео чим би се утишали последњи акорди. Покаткад, да би се забавио, музичар би започињао и прекидао свирање и на тај начин примораво паука да изводи праве акробатске вежбе.

Да и рибе „осећају“ и „чу-

ју“ музику писао је и познати грчки филозоф Аристотел (384—422 пре наше ере). По њему аласа (алауса) код нас чепа (морска риба која баца икру у реку, врста сардине) чим „чује“ звуке музике и примети да људи играју, почиње и сама да их подражава“.

Ронделет, један од образованих људи ренесансе, објавио је 1558. године интересантно дело из ихтиологије. Да би потврдио Аристотелово казивање он се често шетао обалама француске реке Алиер и уз звуке виолине нагонио чепа на игру. У његовим књигама забележено је и то да су у то време рибари хватали чепа и на тај начин што су уз своје рибарске штапове привезивали звончиће чије је звоњење привлачило ову рибу.



ПРИРОДА — ВЕЛИКА НЕПОЗНАЦИЦА

Из једне лабораторије у Калифорнији пуштен је питем голуб с минијатурним отпремним радио-апаратом и антеном причвршћеном на леђима. Два техничара слушају непрекидно и бележе сваки покрет на његовом лету дугом 40 километара. Циљ овог опита је да се установи како голуб реагује на магнетна поља и како се оријентира: помоћу Сунца, Месеца или, пак, помоћу неких знакова на Земљи.

И у многим другим лабораторијама широм света врше се пробае са животињама да би се упознали њихови обичаји и навике врло компликовани „механизми“ које поседују. Људи улажу велике напоре да би се поближе упоз-



нали са тим природним механизмима, који далеко превазилазе све оно што је људ-

ска рука направила, да би их касније искористили код разних машина или, што је још чешће, код оружја.

Др Хервеј Сарвеј, директор једног таквог центра каже: „Наша технологија се суочава са све сложенијим проблемима. Међутим, код живих бића ти су проблеми решени са таквим савршенством да нам остаје само да се чудимо и дивимо. Зато ми чинимо све што је у нашој моћи да механизме проучимо и искористимо за наше потребе“.

Савршен систем навигације

И заиста, кад погледа каквим све способностима располажу разне животиње, човек мора да им завиди. Узмимо, на пример, рибу лосос. Мозак те рибе тежи само неколико грама, па ипак она је у стању да непогрешиво стигне до сваког циља који се налази чак код другог континента, или да објиде све океане и сигурно врати на исто оно место са којег је пошла. Има ли поморца који не би желео да располаже таквим навигационим системом!

Природњаци су претпостављали да се лососи оријентирају помоћу Сунца, Месеца и звезда. И опити су то потврдили. Кад су вршили експерименти у великим базенима са вештачким Сунцем, Месецем и звездама, лососи су грешили.

Да ли сте кад посматрали слепог миша у лову? У свом лету он може да осети сваки покретни циљ, да тачно измери раздаљину и пролети тачно поред њега. Научницима је познато да он то чини захваљујући једној врсти радара.



Он емитује око 200 ултракратких звукова у секунди који су недоступни човечјем уху. Ти се звуци одбијају од предмета на који напу и враћају до дугих осетљивих ушних слепог миша. Његов мозак ве личне зрна грашка бележи све те податке, контролише његову брзину и правац и на основу тога долази до непогрешивих података о препрекама које му стоје на путу.

Упркос свим напорима људи још нису у могућности да конструишу такав електронски мозак који би се монтирао, на пример, на неку раке-

ту и који би је водио непогрешиво ка циљу.

Морнарици интересује једна нарочита врста слепог миша, она која лови рибу. Таква слепа миш има нарочити радарски систем помоћу којег непогрешиво открива рибу под водом. Миш лети изнад воде и само с времена на време зарони у море да би се поново појавио са рибом у устима. Таква један систем био би, на пример, од неоцењиве важности при откривању непријатељских подморница.

Опитима је установљено да ајкула — коју неки научници називају „природним дитингваном торпедом“ — проналази свој плен помоћу звукова и вибрација које испушта жртва, а не помоћу мириса како се раније мислило.

Непогрешива оријентација

Пчеле опет, поседују феноменалан смисао за оријентацију, затим необичан систем памћења и тајанствен начин помоћу којег се споразумевају. Пчела извиђач кад открије нектар далеко од своје кошнице, враћа се у кошницу и то саопштава другим пчелама. Та се пчела више не враћа да поведе остале, већ остаје у кошници док остале пчеле непогрешиво одлазе тачно тамо где има нектара.

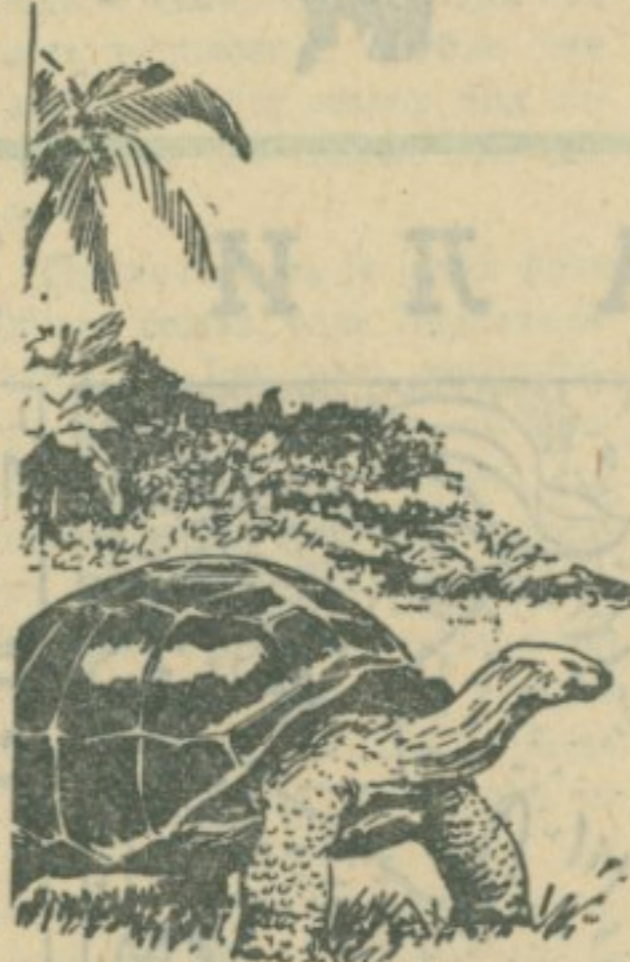
Птица албатрос има необичан филтер у својим нодрима који издаваја со из морске

воде тако да она пије потпуно чисту пијаћу воду. Човеку је тек недавно пошло за руком да то постигне, али је тај процес тако скуп да се пречишћавање не исплати.

Очи неких инсеката привлаче пажњу ваздухопловних стручњака. Ти инсекти имају врло сложене очи тј. њихово се око састоји од стотину мањих очију, од којих је свако сложеније од чула много већих животиња. Утврђено је да ти инсекти примају светлосне невероватно брзо преко очију. Инжењерима је донекле успело да створе такво једно многољично електронско око које се сада испробава на авионима.

Пријатељ научника

Од свих животиња фока је највећи пријатељ научника, са њом је извршено највише опита. Стручњаци за навигацију чине највеће напоре да открију како овај морски сисар плива брзином од 75 км. на час. Очигледно, фока на неки начин смањује отпор воде. Њен шиљати нос, којим сече воду, готово је без крви док



су према репу крвни судови концентрисани у великом броју. Претпоставља се да јака

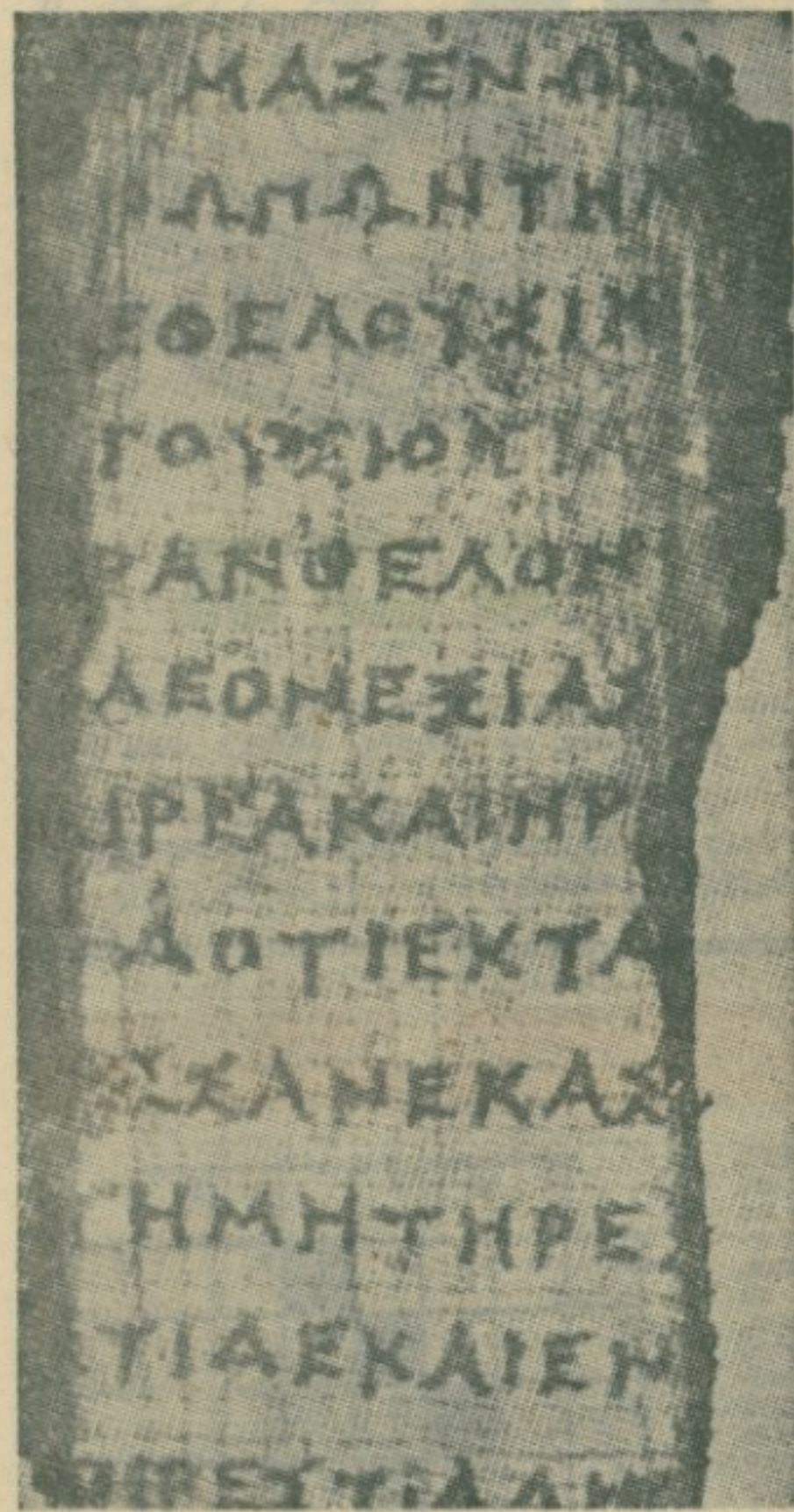


циркулација крви загрева у извесном степену воду која омада много лакше клизи низ тело. Изгледа да ће подморнице и торпедо будућности, ако желе да повећају брзину, бити обложени неким пластичним омочаком.

За подморницу је веома интересан фокин слушни радарски систем. Недавно су две фоке биле стављене у један базен са мутном водом тако да је видљивост била једва пола метра. У базену је било пободно пуно кочева на којима су била инсталирана звонца, која би одмах зазвонила кад се додирну кочевима. За првих двадесет минута фоке су само пет пута додирнуле кочеве и то реповима приликом заокрета. Касније, мада је вода била још мутнија, оне нису ниједном додирнуле кочеве.

Да би сазнали што више о мору, научници везују осетљиве радио-апарате и друге инструменте на леђа китова, ајкула, фока и корњача. Све су то морски сисари који морају често да излазе на површину воде а том приликом радио-апарати емитују оно што су снимили под водом.

„Неће бити ни брво ни лако да се открију све тајне мајке природе — каже један научник. — На крају природе је стара милионе и милионе година и у поређењу са њом сва бића су још у повоју“.



РЕСТАУРАТОР АНТОН ФАКЕЛМАН С УГЉЕНИСАНИМ ОСТАЦИМА ПАПИРУСА

КОНЗЕРВИРАН КОМАД ПАПИРУСА (IV ВЕК НАШЕ ЕРЕ) С ОДЛОМЦИМА ТЕКСТА О СТВАРАЊУ СВЕТА

Вековима се велики број историчара, археолога и других стручњака бавио проблемом конзервирања старих свитака папируса. Али научници су стално трпели неуспехе кад је требало конзервирати драгоцене налазе из древног Египта, Италије или Грчке који већином потичу с почетка наше ере да би касније могли бити обрађени тј. растумачени и искористишени. Листови и свици папируса, на којима је пре више од хиљаду година писано неком врстом маслина од чађи, распадали су се у прах чим би се, ма и најпажљивије, до-

такли пинцетом. Или се дешавало да су поједини „листови“ били тако слепени да их је било немогуће раставити. Тако је наука вековима стајала пред, на изглед, нерешеним проблемом. Већ се почело веровати да је немогуће листове папируса вратити у живот и простудирати писмо забележено на њима. У археолошким институцијама широм света gomилале су се кутије с угљенисаним остацима старих папируса, документи огромне вредности стајали су неискористишени.

Онда се десило нешто што је решење загонетке помери-

ло с мртве тачке. Једног дана бечки рестауратор Националне библиотеке Антон Факелман расправљао је са једним експертом о том проблему. За то време горила је лампа на његовом писаћем столу. Њено светло палало је право на један свитак старих грчких папируса. Факелман се немало зачудио када је приметио да су се листови папируса из другог века наше ере под дејством топлоте сијалице почели развијати. Лежали су пред очима зачуђеног рестауратора као на пола отворена књига. После тога открића Антон Факел-

КАКО ЈЕ ОЖИВЕО ПАПИРУС

ман није више имао мира: указао му се пут којим би се можда могао решити нерешив проблем.

Антон Факелман је размисљао: папирус (*Cyperus papyrus*) је мочварна биљка која данас расте дивље још само у Судану, а на Сицилији је гаје на неколико места. Некад су стари народи писали на појединим слојевима стабљике ове биљке, све до XI века кад се појавио пергамент. Како би било када би старе осушене свитке папируса обрадио материјом којом се ова биљка храни? С тешком муком набавио је из Судана и са Сицилије папирусово шиље и почео у својој радној соби у Бечу да прска поједине старе свитке соком ове биљке. Резултат: стари фрагменти са писмом с почетка наше ере постали су савитљивији, могли су се узети у руку и стручњаци су их могли обрађивати. Ово прво сензационално откриће бечког рестауратора објавили су стручни часописи широм света.

Али постојали су и даље угљенисани остаци циновских библиотека покопани испод рушевина и лавинског пепела приликом пропасти Помпеје: угљенисани, црни, врло танки. Нико није смео ни да их додирне. Приликом ерупције они су, на топлоти

50—60 степени постали црни, угљенисали се. Јохан Винкелман немачки археолог открио је 1752. године те одломке, али до пре кратког времена они су били само црни одломци папируса слични малим комадићима угља. Стајали су неискористишени.

И у решавању овог тешког задатка узео је учешћа Факелман. Он је 1947. године ступио у Националну библиотеку у Бечу и тамо изучио технички занат конзервације старих свитака папируса по уобичајеним методама: помоћу водене паре, влажних облога, употребом алкохола, бензина и других хемикалија.

Антон Факелман био је у поразу. Случај му је притекао у помоћ: приликом чешљања косе обратио је пажњу на електрицитет услед којег се коса подиже — опште позната појава којој дотада није придавао важност. Синуло му је у глави: овај статични електрицитет могао би

применити и на другом подручју.

Факелман је обузела прва истраживачка грозница. Набавио је плочу тврде гуме, набио је електрицитетом трећем помоћу вулене крпе и приближио је комаду угљенисаног папируса који је придржавао пинцетом. Догодило се чудо: горњи слој се одвојио и „скочио“ на гумену плочу где је остао прилепљен. Мало помало Факелман је „електричним методом“ постигао такве резултате да је могао своје откриће да објави јавности. Пут за дешифровање угљенисаних папируса коначно је пронађен.

Али, Факелман није на томе остао. Он је једини човек коме је до сада пошло за руком да начини пергамент потпуно веран оригиналу каква су произвођили калуђери у средњем веку. Пергамент од говеђе коже обрадио је кречом тако да је она постала танка, савитљива а уједно отпорна тако да се може употребити као заштитни покров за старе драгоцене комаде папируса. Све дотадашње методе за конзервацију нису биле поуздане јер је драгоцене писмо пре или касније потпуно уништавало плесан.

ОДГОВОРНИ ЗАДАТАК

Мада има тек једанаест година Валерији Ланчбери је један одговорни задатак: да проверава ваљаност купљених легаја језа за авионе које израђује једна фабрика у Тјуксберју, у Енглеској. Ова фабрика произвела је нове кугличне легаје од пластичног материјала, ко

је претходно треба испитати. Валеријин отац за послен је у тој фабрици и те нове кугличне легаје је наместио је на котураље своје кћерке. На њима она свакодневно одлази у школу удаљену седам километара и до сада је прешла 500 километара. О томе како је точкови служе води записник.

ЛАКУ НОЋ, МОЈ КАПЕТАНЕ!

Јунска ноћ 1944. године. У бази канадске ескадриле 419 на северу Енглеске чекали смо спремни да нашим бомбардером „ланкастером“ полетимо за Француску. Седели смо у трани. Било нас је седморица. Наш задатак је био да извршимо напад на станицу Камбре.

Нешто касније наша црна четворомоторна птица заурла ла је у ноћи. Били смо чланови посаде једног од две стотине бомбардера који су те ноћи добили задатак да разоре немачке линије снабдевања. Од савезничког искрцавања у Европи прошло је само неколико дана. Седео сам усамљен у својој куполи у репу авиона и посматрао звезде. Мој пријатељ Анди Минарски налазио се у централној куполи. Са својим друговима одржавао сам везу преко интерфона.

Анди је био тих и извиредно поуздан. Имао је 27 година. Мада су нас чиновни раздвајали, стално смо се дружили. Једном приликом ме је у Лондону спасао дисциплинске казне затвором када сам се без дозволе шетао после знака за узбуну. Због његове риђе косе често сам га у шали називао Ирцем. Он то није волео. Био је пољског порекла и поносио се тиме. Кад смо се растали на аеродрому ударио сам га по рамену и довикнуо му: „Здраво, Ирче!“ Удржао се и узвратио ми са пољским нагласком: „Лаку ноћ, мој капетане!“

Над француском обалом угледао сам рефлекторске спопове који су се густо укрштали на небу. Ту и тамо расцветавали су се раскошни бокови ратног ватромета. Изненада смо се нашли у снопу једног рефлектора. Блесак светлости заслепио нам је очи.

— Држите се добро! — викнуо је пилот Брејн. — Ужичи смо. Обрушићу авион.

Чинило ми се да као камен падамо према тлу. Затим је Брејн маневрисао у десно покушавајући да умакне смртоносном заслепљењу. Одједном смо се нашли у потпуном мраку. Знали смо да чим се ноћни ловци нађу за петма бомбардера, посада рефлектора дозволи да им он „умакне“. Играли су се с нама као мачка која је сигурна да јој миш не може побегти.

Срећом, ловци нас нису стигли. Летели смо на висини од 1500 метара, а бомбе је требало избацили са 600 метара. Изненада се репу нашег авиона пришуњао један двомоторни бомбардер. Заурлао сам

кроз интерфон. Налазили смо се тачно у нишану непријатеља. Брејн је поново обрушио авион. Када сам већ помислио да смо умакли голици, пред нама се пропео један јункерс. Тада сам приметно да нам долазе и одоздо...

Окренуо сам куполу и отворио ватру. Међутим, јункерс је већ прохујао. Из свог белог трбуха избацио је оган

добрана. За олесвешћеним Цеком искочили су навигатор Боб Боди и радио-техничар Цим Кели. Кад је пилот Брејн на 250 метара изнад земље напустио авион, веровао је да смо Анди Минарски и ја одавном искочили.

Али, он се варао. Да бих могао да нишаним окренуо сам своју куполу унатраг и она се заглавила. Сада нисам

буштињу. Махао сам главом да му ставим до знања да је све узалуд. Виком сам да ништа не покушава и одмахивао руком. Ни то га није поколебало. Дохватио је једну противпожарну секиру и покушао да ме ослободи лемећи грађу куполе. Најзад је дрво попустило. На жалост, отвор је био недовољан. Луд од очајања покушао је голим ру-



на нас. Готово у истом тренутку протресле су нас три снажне експлозије. Експлодирао је један мотор и запалило се гориво у крилу. Трехи хитац расекао је труп и изазвао пожар између моје и Андијеве куполе.

Почели смо нагло да губимо висину. Интерфон је заћуптао. Тада се у мојој куполи упалила црвена светлост. То је био знак да се искаче. Бацно сам поглед на сат. Било је 13 минута после поноћи. Арт де Брејн је још покушавао да одржи авион, али се он и даље криво. Сваког тренутка могао је да падне у ковитлач. Бацач бомби Цек Фрајди је отворио вратанца за спасавање, али је од снажног ваздушного млаза тако ударио главом о зид да је изгубио свест. Механичар Рој Бигарс га је, не размишљајући много, као врећу избацио кроз отвор пошто је претходно повукао канап за отварање па-

могао да се вратим у авион по падобран. Очајнички сам притискивао на папуку за окретање. Узалуд. Хидраулички систем је био разорен и ја сам остао заробљен у репу авиона. Пламен се из унутрашњости све брже ширио према мени. Покушао сам да употребим ручицу за механичко окретање куполе. Ни то није помогло.

У том тренутку сам угледао Андију. Спустио се са врха централне куполе до отвора за спасавање. Био је отприлике четири и по метра испод мене. У тренутку када је хтео да искочи, бацно је поглед унатраг и угледао ме. Схватио је да сам ухваћен у клопку.

Није оклевао ни часа. Окренуо се и упутио према мени. Авион се поводио. Анди је пао. То га није обесхрабрило. Кренуо је четвороношке кроз барице запаљеног уља према мени. Док је стигао до репа авиона, претворно се у живу

кама да га прошири. — Одлази Анди, спасавај се — викао сам покушавајући да надјачам писку мотора. У том тренутку цео комбинезон на Андију већ се био претворио у угљенисане крпе.

Најзад је схватио да ништа не може да учини за мене. Било га је срамота да ме напусти. Не испуштајући ме из вида бауљао је унатраг четвороношке кроз пламен. Неме бол засекао му се у лице.

Када је стигао до отвора за искакање почео је полако да се диже. Увек је споро устајао када је салутирао. Стао је мирно. Као жива бакља, поздравно ме је док му је пламен лизао уз образе и чело. Пре него што ће искочити рекао је нешто. По мицању усана схватио сам да је то: „Лаку ноћ, мој капетане!“

Окренуо сам се. Видео сам га како гори и пада.

Остао сам сам. Знао сам да

ћу за који тренутак са пет тона експлозива треснути о прилицу. Сетио сам се савета. Требао је окупити се што више и у том положају сачекати смрт. Последњи тренуци трајали су вечност. Кроз главу су ми пролазиле невезане мисли.

Изненада је време поново почело да тече. Догодило се то одједном. Проломно се тресак хиљада ковачких чекића, чуло се реско цепање метала. Док је труп ланкастера орао земљу, једно велико дрво откинуло је његово лево запаљено крило. У том тренутку, као посечена ударцем бича, купола у којој сам био заробљен отворила се. Од удара сам изгубио свест. Вероватно ме је потрес избацио из куполе. Када сам касније дошао к себи, чуо сам две снажне експлозије. Љубио сам добру, чврсту земљу под собом. Био сам спасен. Био сам жив!

Прихватио ме је један француски сељак, члан Покрета отпора. Са још шест авијатичара тајним каналима сам пребачен у Енглеску. Тамо сам сазнао да су два члана посаде заробљена, а тројица се спасла. Један Француз, који је био сведок нашег страдања, испричао ми је касније да је нашао шлем падобранца који се запаљен спустио на земљу. Издахнуо је у највећим мукама. Показао ми је шлем. На њему је било исписано име Анди.

Занемео сам од бола. Нико осим мене није знао зашто је Анди умро. Пријавио сам случај. У званичним документима о мом спасању истиче се да је Анди био свестан да иде у смрт када је покушао да ме спасе из репа авиона.

Анди Минарски је други канадски пилот који је за своје херојство добио највише британско одликовање Викторијин крст. Његов портрет добио је почасно место у Националној галерији у Отави, а гимназија у Винипегу с поносом носи име тог тихог Канађанина пољског порекла.

Десте ли већ чули

га...

... историчари су на основу старих хроника и записа утврдили да је између 1575. и 1700. године на целом свету би-



ло погубљено око милион особа оптужених за чаробњаштво.

... најдубљи норвешки фјорд Согнефјорд усечен је 200 километара дубоко у копно, а широк свега шест до осам километара.

... у време императора Августа Рим је имао око 800.000 до



1.500.000 становника који су углавном живели у вишеспратним најамним зградама званим „инсуле“.

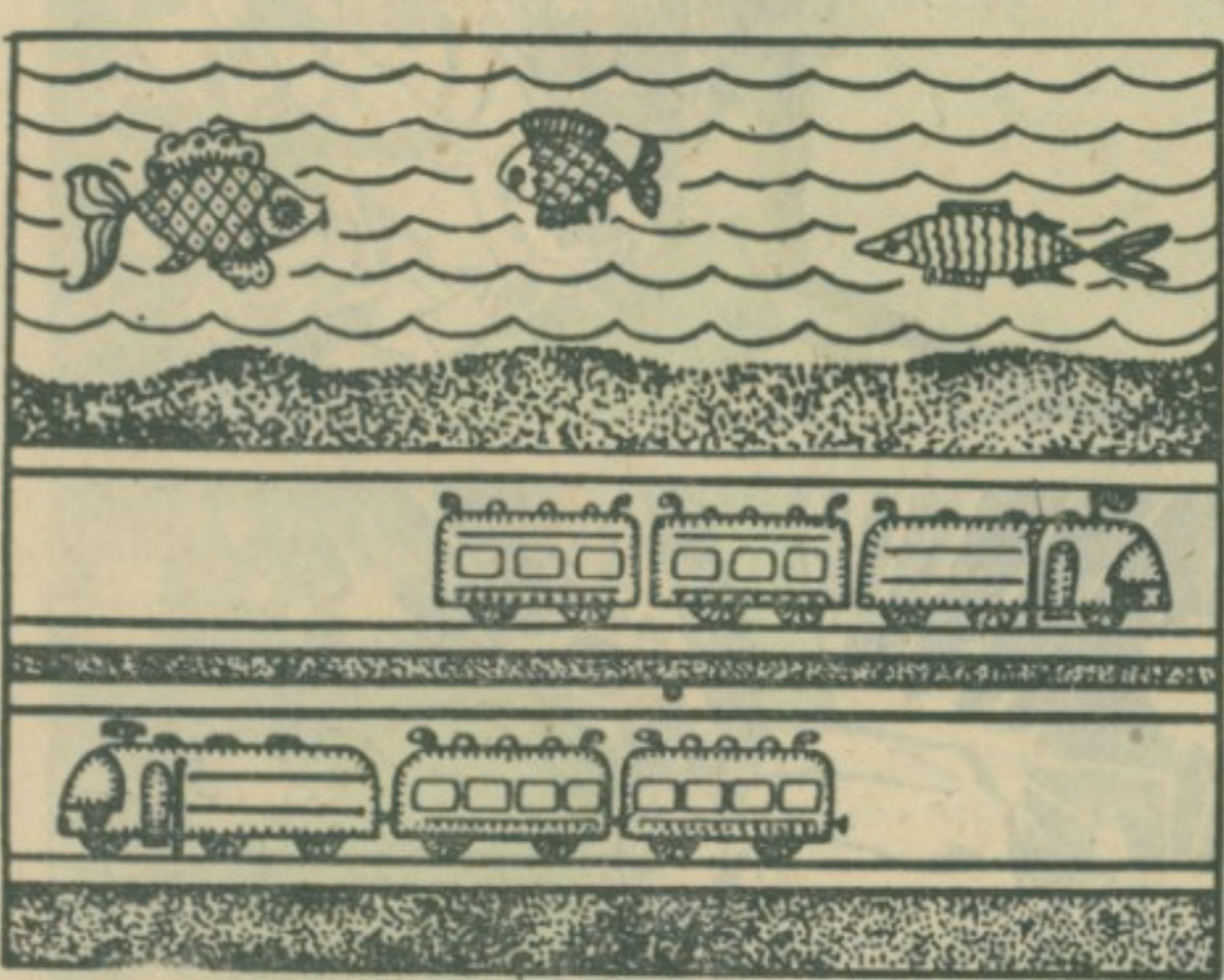
... баракуде које живе у Атлантском океану једине су рибе које убијају из чисте спиритости: оне нападају и убијају све морске становнике које могу да савладају без обзира да ли су гладне или не.

... атомска енергија из једног килограма ура на била би довољна да



Један брод велик као „Квин Елизабет“ 80 пута преплови Атлантик.

... Мртво море је седам пута сланије од океана.



ТУНЕЛ СЕ ГРАДИ НАД ВОДОМ

Становници Сан Франциска десетинама година поносили су се тим што имају мост с највећим распоном на свету који спаја обале залива Златна врата. Недавно је мост морао да уступи своје првенство. Али, ускоро ће Сан Франциско поново добити један засад у свету јединствен грађевински објект: подводни тунел испод целог залива.

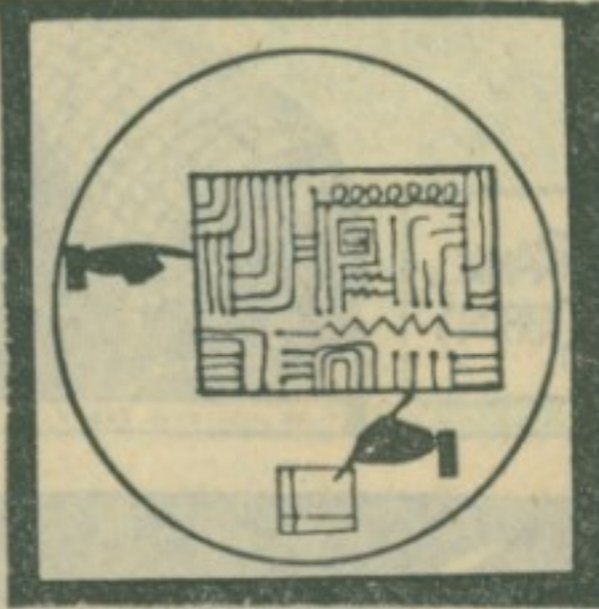
Занимљив је начин на који ће тунел бити изграђен. Њега неће пробијати кроз камене слојеве који чине дно залива. Два паралелна тунела, дугачка по 6,5 километара, биће на плочећим пантонима изграђени од преднапрегнутог бетона, а затим спуштена у раније испопане „јаркове“ на дно залива. После тога ће тунели бити затрпани, кроз њих спроведена железничка пруга за електричне возове који ће ићи брзином од 130 километара на час.

АПАРАТ АУТОДИЈАГНОСТИЧАР

Годинама већ постоје електронски мозгови који могу да открију кварове у веома сложеним апаратурама као што су, на пример, контролни апарати енергетских система. Постоје чак апарати који не само што саопштавају који је блок испао из строја, већ и дају савете како да се квар поправи. Недавно су се појавили и електронски мозгови који могу да контролишу и исправност сопственог устројства. У случају каквог квара они сигналишу да је квар настао, саопштавају број елемента који је престао да функционише и предлажу шта је најцелисходније да се предузме: укључити блок-замену или заменити неисправан елемент.

Ево како се „брине“ о себи електронски мозак „ИБМ-360“ У његово „памћење“ унети су специјални дијагностички програми. Свака етапа тог програма одговара проверавању овог или оног дела шеме. Откривши квар, електронски мозак почиње детаљно да испитује неисправни блок све док не нађе непосредан узрок квара, на пример неки прегорели контакт.

Тачност којом ради овај е-



лектронски мозак заиста је зачуђујућа. Он може да открије у себи квар и саопшти тачне координате оштећеног чвора чак и у случају кад из строја испадне 90 одсто свих елемената.

БАТИНА НА ВИДНОМ МЕСТУ

Смеју ли у наше време учитељи да се служе шибом у кажњавању ученика. О томе је по налогу данског министарства просвете расправљао један одбор. Одлучено је да се штап не сме употребљавати, али да он треба да стоји на видном месту у свакој учионици ради опомене ђацима.

Електронске ноте

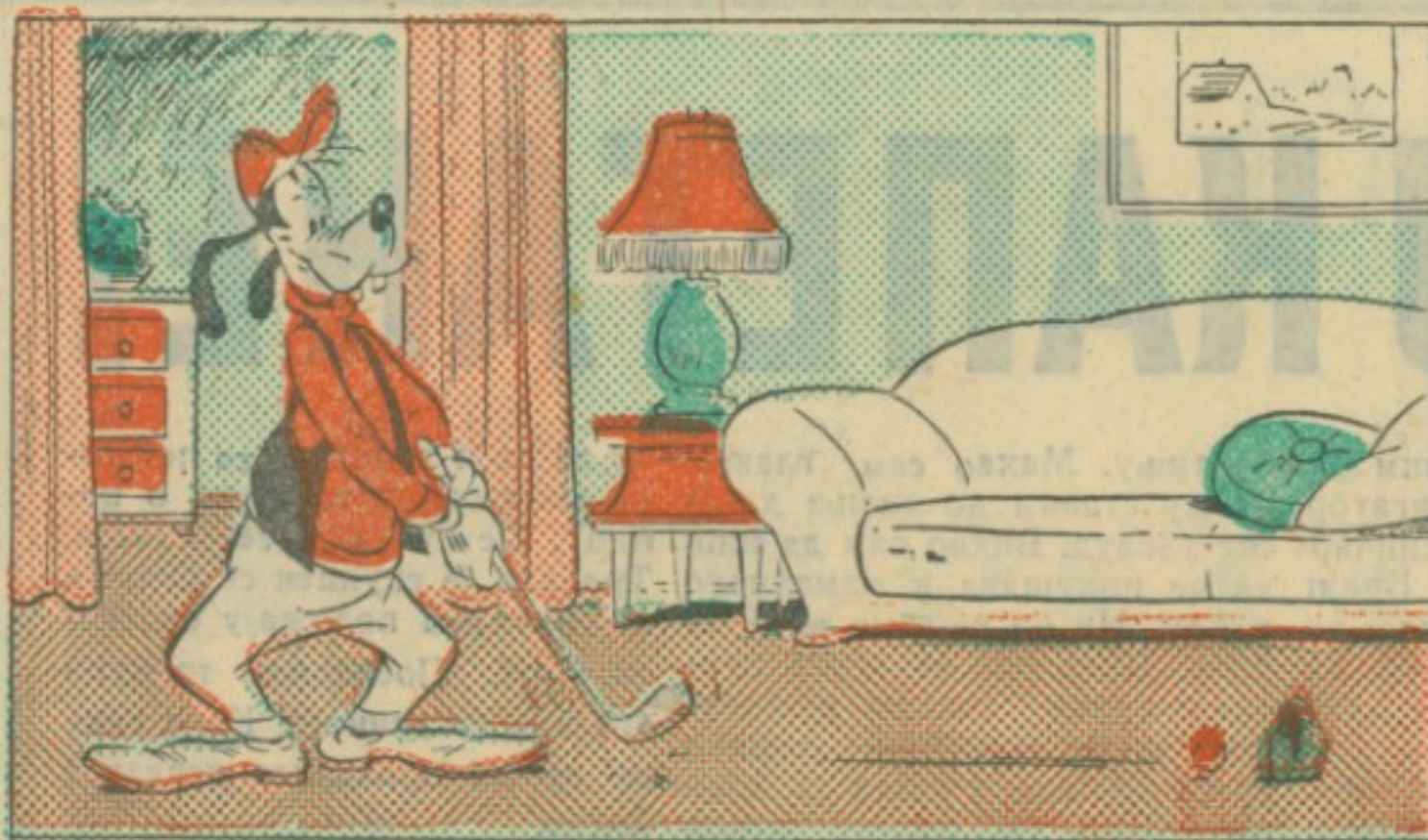
Часови солфеџа за ученике музичких школа увек представљају баук. Да би им помогли стручњаци једне јапанске компаније конструисали су електронску таблу на којој су записане ноте које једноставним притиском штапића дају одговарајућу музичку ноту.

Солфеџо, певачка вежба за развијање слуха и певање по нотама. Код нас и у неким другим земљама солфеџом се назива и наставни предмет, који уз школовање слуха укључује музички диктат и ос нове опште теорије музике.



WALT DISNEY

МИКИ



ЦОНИ ХАЗАРД ФРЕНК РОБИН

